

DÖNTÉSEK ÉS SORSOK

IZRAEL ÁLLAM MEGALAKULÁSÁNAK
POLITIKAI, TÖRTÉNELMI, TÁRSADALMI
ELŐZMÉNYEI 1945-48

AFS 317

Tartalomjegyzék

Bevezetés	2
A zsidóság II. világháború utáni helyzete	5
Az 1946-os év és kihívásai	10
Az 1947-es esztendő, a fordulat éve	14
Az utolsó, nehéz félév a függetlenség előtt	21
Az áldozatok	26
A tanulságok	30
Függelék	35
Felhasznált irodalom	41

Bevezetés

A mai világ és a benne fennálló társadalmi, politikai, gazdasági rendszerek folyamatos, dinamikus változások alatt állnak. Az új körülmények és orientációk között szükség van az emberiség által együttesen meghatározott, legfontosabb alapértékek lefektetésére, megőrzésére és nagyobb védelmére az utánunk jövő generációk miatt. Bizonyos nézetek, vélemények idővel átformálódhatnak, de a közös humánus alapoknak korszakról korszakra fenn kell maradniuk, a számunkra is élhető világért.

A fundamentális értékek között, véleményem szerint kiemelt, az emberi jogok, életek tiszteletben tartása, az egymás kölcsönös támogatása, segítése, valamint globális szinten az országok szuverenitásának elfogadása és népeik nemzeti arculatának megőrzése, akceptálása. Ezen tényezők fontossága miatt tartottam elsőrendűnek a tanulmány címében szereplő relációk összefüggésének elemzését.

Nemzetközi szintén, de régiós szinten is rengeteg harccal, háborús helyzetekkel és megaláztatásokkal, sok-sok feleslegesen kioltott élettal találkozunk. A kormányok, nemzetközi szervezetek nap, mint nap törvényeket, megállapodásokat alkotnak ezek kezelésére, melyek nagymértékben kihatnak az állampolgárok, valamint nagyobb népcsoportok sorsára pozitív vagy negatív irányban. Emiatt a folyamatok szabályozásakor a humánus szempontokat elsők között kell számításba vetni, hiszen minden egyes személynek joga van a beteljesedett élethez, a boldogsághoz, a nyugodt lakhatási körülményekhez, ahogy ezt a demokrácia egyik legmagasabb szintű alapokmánya, az Amerikai Függetlenségi Nyilatkozat megfogalmazza:

„Minden ember egyenlőnek teremtetett, az embert Teremtője olyan elidegeníthetetlen jogokkal ruházta fel, amelyekről le nem mondhat, s ezek közé a jogok közé tartozik a jog az élethez, a szabadsághoz valamint a jog, a boldogságra való törekvésre! Ezeknek a jogoknak a biztosítására emberek kormányzatokat létesítenek, amelyeknek a törvényes hatalma a kormányzottak beleegyezésén nyugszik.”¹, de Magyarország Alaptörvénye is hasonlóan deklarálja: „Valljuk, hogy az emberi lét alapja, az emberi méltóság.” I. cikk: „Az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam

¹ *Amerikai Függetlenségi nyilatkozat*, Magyar-Amerikai Társaság megbízásából, Rózsavölgyi és társa, Budapest. Internet, mek.oszk.hu/02200, letöltés időpontja: 2014.07.05. 12h 32.

elsőrendű kötelezettsége.” II.cikk: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz...”².

Mindkettőben kezdő felvetésként olvashatjuk az emberek iránti tisztelet, nagyrabecsülés érvényre juttatását és az individuumok földi életben való boldogulásának, jobb életkörülményeiknek munkálását.

A másik szegmensként, a népek függetlenedési jogát, a nemzetté válás aspektusát emelhetjük ki. Az Egyesült Nemzetek Szervezete, az ENSZ -amelynek jelenleg már százkilencvenhárom ország a tagja- által elfogadott és 1945. június 26-án aláírt nyilatkozatában a fentiek elfogadásának és ezzel kapcsolatos nemzetközi szintű kötelezettségvállalásnak pontjairól olvashatunk. Kiegészítésként, még a korábbi, ötvenegy ország részvételével ratifikált megállapodás hangsúlyozza a nemzetek, népek egyenjogúságát, saját önrendelkezési jogát, különösen a II. világháború után bekövetkezett területi változások és újonnan megalakuló államok miatt³.

Ez a két fő szempont a téma kifejtésében rendkívül fontos, mert egy olyan népről szól a dolgozat, melynek nemcsak az egyes polgárai, de maga az egész közösség más nemzeteknél jóval megrázóbb üldöztetésen, hányattatásokon ment keresztül az elmúlt kétezer évben. Egy nép, amelytől elvitatták és elvitatják ma is a próféciákban nekik ígért valamint a több mint háromezer évvel ezelőtt birtokba vett föld tulajdonjogát, valamint nemzetként való létezésüket, ahogy ezt egyes csoportok, például a Hamasz vagy az iráni vezetői propaganda hirdeti. Több ország folytatott hosszadalmas, emberfeletti küzdelmet az önállósodásért, egy saját hazáért, mint például maga az Egyesült Államok is, de nem volt olyan etnikum, amely ellen a teljes fizikai megsemmisítés lett volna a cél, majd pedig szinte mindent elkövettek, hogy ne juthassanak el a hön áhított földre és ne telepedhessenek le az új otthonban. Emellett a tanulmány érinti egy másik nép sorsát is, amely jelenleg harcol egy saját, önálló ország megteremtéséért, egy független, palesztin államért.

E tények miatt éreztem úgy, hogy a kutatásokat az ő sorsukra vonatkoztatva végezzem el és vizsgáljam meg a tanulságokat. Korábban már erősen foglalkoztatott, vajon a bibliai próféciákat figyelmen kívül hagyva (bár ezeket a szerintem leghitelesebb remekmű, a Biblia precízen kibontja) csak természetes viszonyok, realitások alapján, valóban jogosnak bizonyult-e a Palesztinában a kb. harmad Magyarországnyi földterület és a független, szabad állam iránti igény. Az adatok, tények gyűjtése igazolta ennek igazságosságát. Izrael népe

² *Magyarország Alaptörvénye*, Magyar Közlöny, 2011. április 25. Letöltés időpontja: 2014.07.05. 13h 30.

³ „hitet teszünk...a nagy és kis nemzetek egyenjogúsága mellett valamint az Egyesült Nemzetek célja: a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatokat fejlessze” - ENSZ Alapokmányából, mek.oszk.hu. Letöltés időpontja: 2014. 08.21. 10h 29.

ugyanis a XX. század elejétől „a semmiből”, pontosabban nagyrészt kő- és homoksivatagokból hozott létre élhető földet, virágzó, gyümölcsöző ültetvényeket, szuverén államukért pedig komoly anyagi és emberi életekben megmutatkozó károkat vállaltak fel.

A dolgozatban ez utóbbi bemutatására törekszem, a döntések és sorsok egymásra hatásának figyelembe vételével. A második világháború borzalmai miatt és Izrael állam függetlenségének kikiáltása után, talán pont az ő esetük, hányattatásaik folytán születtek olyan új, közös emberjogi megállapodások, mint például az 1948. december 10-ei Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, melynek egy mondatát idézem:

„Tekintettel arra, hogy az emberi jogok el nem ismerése és semmibevétele az emberiség lelkiismeretét fellázító, barbár cselekményhez vezetett, az ember legfőbb vágya ezért egy olyan világ eljövetele lesz, amelyben az elnyomástól, valamint nyomortól megszabadult emberi lények szava és meggyőződése szabad lesz!”⁴

⁴ Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, Magyar ENSZ Társaság honlapjáról letöltve 2014. 08. 21. 10 h. 35.

A zsidóság II. világháború utáni helyzete

Ha a II. világháború utáni helyzetre fókuszálunk, a vizsgálódás első szegmenseként, máris szembesülhetünk a címben megadott reláció szerepével. A német Nemzeti Szocialista Párt és annak vezetője Adolf Hitler személyes, elvont ideológiája – a német és európai nemzetek megtisztítása címén – zsidó polgárok millióit, minimális becslések szerint 5.950.000 főt⁵, de a helyi, országonkénti összesítés szerint 6.249.188 fő⁶ vagy még ennél is több európai zsidó személyt öletett meg. Sajnos a Hitler mögött álló katonai alakulatok, csoportok hajlandóak, sőt készek voltak a szörnyűséget végre is hajtani. Az európai és orosz zsidó közösségből 3.122.812 fő maradt életben, 1.922.812 európai és 1.200.000 fő⁷ orosz.

A holocaust után több százezer ember indult el vissza hazájába, hogy hátha folytathatja életútját, hátha találkozhat a családjából megmaradtakkal vagy a jisuvjának tagjaival. Több száz, esetenként ezer kilométernél többet is megtettek a hazajutás érdekében. A nagyrészüket azonban szinte alig valakit talált otthon, ott szembesültek azzal, hogy ők a kevés túlélők egyikei. A hontalanok száma elérte az egy-másfélmillió főt⁸. A túlélők másik része, menekülttáborokba került, például az ENSZ által működtetett UNRRA (az ENSZ Segélyező és Rehabilitációs Szervezete) speciális és egyéb más szervezetek általi menedékhelyekre, hogy ott várja be sorsának alakulását. A németországi és osztrák gyűjtőközpontokban 98.000 személy élt⁹, férfiak, nők és gyerekek, nagyrészt sátoztáborokban szögesdróttal körülvéve, melyet sok helyen, meglepő módon maguk a „bentlakók” kértek, mert annyira komoly félelmekkel küzdöttek, hogy azt gondolták legalább a kerítés megvédi őket a további atrocitásoktól. Egy olyan országban voltak kénytelenek maradni, ahol szeretteiket, barátait látták halálra menni, ahogy ezt egy korabeli brit-amerikai vizsgáló bizottsági tag beszámolója is leírja: *„Olyan országban kellett maradniuk, melynek polgárai hatmillió embert gyilkoltak le az övéik közül? Attól féltek – pontosabban fogalmazva hisztériásan rettegtek – hogy ott akarják őket tartani!”... „akik számára egyedül a jövőről való álmodozás jelentette az életet.”*¹⁰

Nagy számban deportálták őket, főleg a tengeren utazókat ciprusi vagy mauritiusi táborokba, ahol egészen a függetlenség kikiáltásáig 130.000 főt tartottak fogva szűkös

⁵ Gilbert, Martin: *Zsidó történelmi atlasz*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1991., 76.o.

⁶ Friesel, Evyatar: *Atlas of Modern Jewish History*, Oxford University Press, New York, 1990., 107.o.

⁷ Friesel, 10.o. (A rendelkezésre álló adatok összesítése alapján.)

⁸ De Lange, Nicholas: *A zsidó világ atlasza*, Helikon Magyar Könyvklub, Budapest, 1996., 72.o.

⁹ Koestler, Arthur: *Ígéret és beteljesedés*, Noran Libro Kiadó, Budapest, 2011., 122.o.

¹⁰ Koestler, uo., Angol-Amerikai Vizsgáló Bizottság jelentése 1946-ból

körülmények között. Mauritiuson a férfiakat börtönbe zárták, a nőket huszonnégy fős vaslemez- kunyhókba helyezték. Az összezártság miatt gyakoriak voltak a maláriás és más fertőző megbetegedések¹¹. Palesztina területén is ehhez hasonló, túlszűfolt telepeket alakítottak ki, melyekből egy-kettő ilyen még ma is látható.

A hontalanok nagy száma miatt 1945 júliusában St. Ottilienben, egy München melletti táborban konferenciát hívtak össze kilencvennégy amerikai, brit, francia megszállási övezetben lévő menekültközpont képviselői számára, a gyors intézkedésekkel kapcsolatos egyeztetésre. A jelenlevők indítványozták, a zsidó állam kikiáltását, a zsidó túlélők minél előbbi elhelyezését valamint, hogy a béketárgyalásokon engedélyezzék részvételüket.

Az akkor összegzett kimutatások szerint azonban, a még élő zsidó embereknek 98.6%-a¹² szeretett volna Palesztinába (a próféták által előre jelzett helyszínre) utazni, ott letelepedni és egy szabad, önálló életet kezdeni, tehát más úti cél nagyon kis százalékban fordult meg fejeikben. E tény miatt a Jewish Agency, (a Zsidó Ügynökség) kérvényezte Nagy-Britanniától legalább százezer zsidó túlélő számára a palesztinai letelepedési engedély kibocsátását. A brit kormány a kérést elutasította, pedig ismert volt előttük, hogy az észak-afrikai és más frontokon Rommel csapatai ellen kb. 30.000 zsidó katona vett részt az angol hadierő támogatójaként és további 130.000 önkéntes állt készenlétben azonnali feladatokra. Az arab katonák száma mindössze 9.000 főre¹³ rúgott, tehát a zsidó létszám hatodát érte csak el. A zsidó fegyveresek létszámát és bevetésük helyét szigorú titok őrizte a brit vezetés részéről. Mindezek mellett, sőt annak ellenére elvetették a beutazási lehetőség megadását, hogy Dwight Eisenhower tábornok egyeztetett David Ben Gurionnal 1945 októberében egy menekülttáborban történt látogatás után és az ottani körülményeket közösen konstatálva ezt indítványozták és annak ellenére, hogy maga Truman, amerikai elnök szintén ezt szorgalmazta¹⁴. Az Elnök úr számára döntő volt az Egyesült Államokban élő több milliós zsidó közösség jelenléte, akik potenciális szavazó táborot jelenthettek számára később, másrészt kéréséhez nagyban hozzájárult Georg Harrison, pittsburghi egyetem jogi karának dékánja általi elemzése is, melyet maga az elnök úr kért és így szól: „*Nem akarnak a zsidók visszatérni (házjukba) kiszolgáltatottságuk miatt. A menekülttáborok szörnyűek, a zsidóság Palesztinába akar csak menni, de a brit szabályok ezt lehetetlenné teszik.*”¹⁵

¹¹ Koestler, 80.o.

¹² Gilbert, Martin: *Izrael története*, Pannonica Kiadó, Budapest, 1998., 122.o.

¹³ Koestler, uo.

¹⁴ Rooseveltnél elnök 1945. 04. 12-én bekövetkezett halála után, Harry S. Truman követte. Sokak szerint ez döntő volt a későbbi eseményekben.

¹⁵ Gilbert, uo., 121.o., Georg Harrison jelentése 1945. augusztus 1.

Nagy-Britannia, az Cl. R. Attlee vezette kormány viszont mereven ragaszkodott az 1939-es Fehér könyv passzusaihoz, létszámkorlátaikhoz, amely évi tizenötezer fő emigrációját engedélyezte évente Palesztina területére.¹⁶ A brit kormány és a hatalom vezetői, ezt le kell szögezni, ebben az adott témában nem voltak egységesek és ebben kiemelném Winston Churchill szerepét, aki a többséggel szemben változatlanul (a korábbi nyilatkozataihoz hasonlóan) a zsidó állam létrejöttéért lobbizott és a brit intézkedéseket „cinikus hitszegésnek” minősítette.¹⁷ 1945. június 29-én Chaim Weizmannak írt levelében azt javasolta, hogy a mandátum irányítása jobb lenne, ha az Amerikai Egyesült Államok kezébe kerülne, mert több esély lenne a zsidóság beutaztatására az amerikai zsidó közösség pénzügyi támogatása mellett. Az Egyesült Államok a felvetésre nem reagált, mert ők Európán belüli rendezésben gondolkodtak.

A Szovjetunió, személyesen Sztálin a II. világháború után változtatott addigi zsidóellenes politikáján és megalakította a Zsidó Antifasiszta Bizottságot. Abban reménykedett, hogy az első két alija során bevándorolt orosz és lengyel olék egy szocialista állam létrehozását szorgalmazza majd, így a britek jelenléte is szükségtelenné válik Palesztinában.¹⁸

1945. július 5-én tartották meg a nagy-britanniai választásokat, melyen az angol Munkáspárt győzedelmeskedett¹⁹. A külügyminiszteri helyre, Ernest Bevin-t jelölték, akinek döntései számos alkalommal megkérdőjelezhetőek voltak, hiszen sok ezer arab, zsidó, de brit ember sorsát negatívan befolyásolták Palesztina területén. A palesztin zsidóság pedig évtizedek óta a Munkáspárt győzelmét várta, mert huszonöt év alatt, nézeteik hangoztatásának 99%-ában a zsidó állam mellett érveltek, például:

„ Bizonyosan nincs reménye és jelentése a Zsidó Nemzeti Otthon szónak, ha nem állunk készen arra, hogy a zsidókat – ha akarnak – engedjük olyan nagy számban belépni ebbe a kicsiny országba, hogy ott idővel többséget alkossanak.” (1944. pártkongresszus)

Egy másik kijelentés a választások előttről, dr. Hugh Dalton, későbbi pénzügyminiszter szerint: „Úgy véljük a zsidók Palesztinába való vándorlását a jelenlegi korlátozó kvóták elvetésével engedélyezni kell.”

¹⁶ Meir, Golda: *Életem*, Filum Kiadó, Budapest, 2000., 196.o.

¹⁷ Koestler, 64.o. Churchill mellett a korábbi brit vezetés is sokkal nagyobb jóindulattal viseltetett a zsidó állam felé. Itt főleg Lord Balfourra és az akkori vezetőkre gondolok, akik a bibliai prófécia szemszögéből konstatálták a külön, zsidóság számára létrehozandó ország szükségszerűségét.

¹⁸ Johnson, Paul: *A zsidók története*, Európa Kiadó, Budapest, 2001., 631.o.

¹⁹ Churchillt, akit már annyi mindent tett nemzetéért, mélyen lesújtotta a veszteség és a kudarcc, ezt így kommentálta: „ Nem adatik meg nekem a lehetőség, hogy kivegyem részem a világ jövőjének alakításából” Graf von Krockow: *Churchill*, Gabo, Hamburg, 1999., 264.o.

1945. szeptember 24-én Weizmann tárgyalást folytatott a Gyarmatügyi Minisztériummal, ahol a százezer fő bevándorlási engedélye helyett, mindössze havi ezeröttszáz engedélyre tettek ígéretet. Természetesen óriási felháborodást keltett Palesztinában a hír, de még az amerikai jisuv körében is. A reakciók miatt Ernest Bevin javasolta 1945. október 19-én egy közös brit-amerikai bizottság felállítását a palesztinai helyzet felmérésére, valamint az európai zsidóság körülményeinek vizsgálatára, rehabilitálási lehetőségek felvázolására is minél rövidebb határidőn belül. (A sürgető felkérés ellenére három év telt a megvalósítás foganatosításáig.). A bizottság elnöke, Herbert Morrison, a Munkáspárt egyik vezetője lett, aki korábban a zsidó emigráció ellen tevékenykedett. 1945. október 10-én Bevin-Weizmann találkozóra került sor, de az egyeztetés ellenére november 13-án a brit külügyminiszter újra megerősítette a MacDonald-féle Fehér Könyv hatályát, ahogy a kormánynyilatkozat is ezt kifejezte,

„Őfelsége Kormányának nem áll módjában figyelmen kívül hagyni a Parlament által jóváhagyott politikai irányvonalat.”²⁰

Bevin, az európai letelepítés lehetőségében gondolkodott nagyrészt, melyet a képviselőházi nyilatkozatából ismerhetünk meg: *„Őfelsége kormánya állandó és megkülönböztetett figyelmet tanúsított a zsidó közösség ama problémája iránt, amelyet németországi náci üldözés és az abból származó viszonyok okoztak. Ő felsége kormánya mindent megtesz, hogy javítson e szerencsétlen nép sorsán. A zsidóság problémája hatalmas emberi probléma. Számunkra elfogadhatatlan álláspont, amely szerint a zsidókat ki kellene űzni Európából, s nem kellene megengedni nekik, hogy újra megkülönböztetés nélkül éljenek ezekben az országokban, s képességeikkel, tehetségükkel hozzájáruljanak Európa gazdaságának újjáépítéséhez.”²¹* Arra hivatkoztak a vezetők, hogy állambiztonsági és élelmiszerellátási gondok miatt döntöttek így. Reálisan végiggondolva kérdés merülhet fel sokakban, valóban belpolitikai válságot okozott volna százezer fizikailag és lelkileg sérült személy befogadása, akik mindennél jobban csak nyugodt, háborúságok nélküli, békés életkörülményekre vágytak.

Britannia nemcsak a Palesztinába való belépést akadályozta (a Földközi-tengeren érkezők kiutasításával, visszaküldésével), hanem Európán belül szintén akadályokat gördítettek, hogy ezek a nehéz sorsú emberek, ne tudjanak a hajókig eljutni. Azok, akik Olaszországon keresztül próbálkoztak kiutazni, a római brit nagykövet Sir Noel Charles miatt jutottak „patthelyzetbe”, ugyanis a konzul úr azonnali felhatalmazást kért a brit kormánytól ennek

²⁰ Trevor, Daphne: *Under the White Paper*, Jerusalem Press, Jerusalem, 1948.

²¹ Lugosi Győző: *Dokumentumok a Közel-Kelet XX. századi történetéből*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2006., 232.o

megakadályozására. A Lengyelországból indulókat pedig Szovjetunión keresztül nem engedték tovább a Fekete-tenger felé, hanem a határról visszazavarták. Az amerikai-brit Vizsgáló Bizottság egyik tagja a romániai zsidókkal kapcsolatban ezt jelentette:

*„Ha lezárják Kelet-Európa határait, nem lehetnek illúzióik, tudomásul kell vennünk, hogy reménytelenségbe és lassú, gyötrelmes pusztulásra ítéltük a náci üldözés háromnegyed millió túlélőjét.”*²² A Földközi-tengernél a kikötőkből visszatoloncolták az addig nagy nehezen elvergődőket, egészen a német gyűjtőtáborokig.

A háború végétől kezdve eltelt kilenc hónap alatt a legfontosabb, legsürgetőbb teendőkben nem történtek továbblépések, a már felállított angol-amerikai Bizottság működése ellenére sem (pedig kb. negyvenezen szerettek volna 1945 augusztusától folyamatosan Palesztinába eljutni). A közös tevékenység kimerült abban, hogy a bizottság javaslatokat terjesztett elő, a brit vezetés pedig azokat elutasította.

Az arab fél esetében még meglehetősen konszolidált hozzáállással találkozhattunk a világháború után. Az 1945. március 22-én megtartott, kairói értekezleten az Arab Államok Ligájának okmányában, azon belül a Palesztinára vonatkozó külön cikkelyben elismerték a palesztin mandátumterület Törökországtól való függetlenedését és megállapították, hogy Palesztina nemzetközi létét, függetlenségét nem lehet jogilag kifogásolni, ahogy a többi már létrejött arab országét sem. Ami viszont inkább érinti a témánkat, a határozat már az elején leszögezte, mindegyik állam kötelezi magát a többi ország kormányzati rendszerének tiszteletben tartására és tartózkodik minden olyan akciótól, amely ezeknek a rendszernek a megváltoztatására irányul²³. Ez a közös elv évekkel később, tiszavirág-életűnek bizonyult és az első adandó alkalommal hatályát veszítette. A területek megszerzésekor sokkal inkább az agresszióé lett a főszerep, mint a tárgyaló képességé vagy megegyezése, ennek viszont még a mostani nemzedékek is szenvedik káros következményeit.

²² Koestler 126.o.

²³ „A Nemzetek Szövetségének 1919. évi Egységkormányja Palesztina függetlenségének elismerése alapján rendezte. Nemzetközi létét és függetlenségét tehát nem lehet de jure kérdésessé tenni.” Arab Államok Ligájának Alapokmánya 1945. 03. 22. Lugosi 226.o.

Az 1946-os év és kihívásai

A fenti, meglévő állapotból indult el az 1946-os év, a zsidóság részéről bizakodva a jelentős, jobb fejleményekben, a függetlenség felé vezető út lerövidülésében. Ez az év azonban, csak további problémákat, megoldhatatlan feszültségeket és fokozódó, egymásnak feszülő indulatokat hozott, zsidó, arab, brit oldalon, a reakciók pedig egyre agresszívabbakká váltak. A következmények továbbra is mindinkább a döntések, megvalósítások elhibázottságán alapultak és újabb százak, majd ezrek életének elvesztését eredményezték.

Az 1946-os év újdonságát jelentette, hogy rögtön év elején az angol-amerikai Bizottság találkozáson egyeztetett a cionista vezetőkkel, élükön Golda Meirrel Palesztinában. A közös megbeszélésen Meir asszony felajánlotta, hogy a zsidóság vállalja a beutazni vágyakozók ez irányú költségeit a Hisztadrut, a zsidó szakszervezet segítségével, a Hagana védelmével. A Bizottság a maga részéről, az 1946 április 20-ai washingtoni ülésén támogatta és az 1.számú ajánlásában, így hangsúlyozta: *„az egész világ felelősséggel tartozik értük, akárcsak minden hontalan személy letelepítéséért”*²⁴ és újra kérte a százezer betelepülési engedély kiállítását, valamint hogy az 1946-os év során a bevándorlást olyan gyors ütemben folytassák le, amennyire azt a körülmények lehetővé teszik. Ezt a földvásárlási jog feloldásával is kiegészítették – mert a „Fehér Könyv” ezt Palesztina majdnem teljes területén megtiltotta. Ez a kérés is megválaszolatlan maradt Nagy-Britannia részéről.²⁵ Az Arab Liga a felvetést azonnal elutasította, tartottak a zsidó népesség további jelentős növekedésétől, nehogy alap lehessen a felosztásnál a jelentősen nagyobb területek megszerzésében.²⁶ Szovjet részről továbbra is pozitív viszonyulás volt tapasztalható, főleg amiatt hogy tartottak attól, Izrael kapitalista-imperialista állammá válhatna, amelynek közelsége zavarná érdekeiket.²⁷

A zsidóság sorsával kapcsolatban azonban, éppen Európában ezekben a hónapokban, meglehetősen megrázó adatot közölt a németországi Gallup Intézet. Munkatársaik közvéleménykutatása szerint - egy évvel a holocaust lezárása után – a megkérdezettek 14%-a ítélte el a hitleri tömeggyilkosságot, 26%-a közömbösen állt hozzá, a 60%-a viszont még mindig egyetértett vele²⁸. E tények mellett, 1946. július 4-én Lengyelországban, Kielcében pogrom zajlott le, melynek során negyvenkét zsidó személyt öltek meg, pedig csak át akartak

²⁴ Lugosi, 240.o.

²⁵ Golda Meir pedig külön kéressel fordult a brit vezetés felé, hogy a kisbabás családok számára tegyék szabadabbá a letelepedést.

²⁶ Laqueur, Walter, Rubin, Barry: *The Israel-Arab Reader*, Penguin Books, USA, 2001., 57.o.

²⁷ Johnson, 630.o.

²⁸ Gilbert, 1998., 143.o. Gallup Markt- und Meinungsforschungsinstitut 1946. 07.

utazni a városon, hogy a tengerpartot valahol elérhessék és eljussanak Palesztinába. Az eseménynek pillanatok alatt híre ment, így a zsidó hontalanok még inkább és még nagyobb elszántsággal igyekeztek menekülni Európából, ahogy ezt a brit-amerikai Vizsgáló Bizottság egyik tagja beszédének egy részében megfogalmazta: „*Számunkra a pokolból való menekülés egyetlen reménye Palesztina.*”²⁹

Ráadásul a más lehetőségekben sem bővültek a letelepedni vágyók, akik a hajók utaslétszámai szerint 10.500-an voltak, 1946. januártól júliusig³⁰. Nagy-Britannia abszolút nem akart lehetőséget biztosítani a szűkös lakáshelyzetre és a ruhaelosztási gondokra hivatkozva, de a munkaerő piacon sem látták volna őket szívesen. Az Egyesült Államok továbbra is létszámkorlátokat állított fel, mindössze 7.000 fő telepedhetett le az USA-ban vagy Kanadában³¹. Latin-Amerika fogadókészebb volt itt 15.000, Argentínában 13.000 személynek biztosítottak új otthont, Ausztráliában 6.000 főnek³², Madagaszkáron mindössze 200 főnek jutott volna hely. Ennek ellenére mégis meglehetősen nehezen haladt előre a zsidó állam ügye, pedig nyilvánvaló volt a többi állam elzárkózása a helyzet megoldásától. 1946. április 20-án a Bizottság újra kezdeményezte a földvásárlási jogok kiterjesztését és a százezer beutazási engedély megadását, de a felvetésre nem reagáltak.

Mivel a palesztinai zsidóság egyre inkább szembesült az angol közönnyel és visszautasításokkal, fegyveres akciókhoz folyamodtak. Már 1946. június 16-17-én a Palmach segédletével robbantásokat hajtottak végre tíz helyen, főleg a közutak és a vasútvonalak mentén, de az összes Palesztina és környező országok közötti hidat is megsemmisítették.³³ A brit erők válaszul 1946. június 29-én a „Fekete szombaton” háromezer főt tartóztattak le, a Jewish Agency (a Zsidó Ügynökség) épületeit lepecsételték, a fegyvereket, ahol csak találtak elkobozták és kijárási tilalmat rendeltek el, „Palesztina rendőrállammá vált”³⁴. Innentől kezdve az intézkedések célja az ipari létesítmények szerepének csökkentése, a Jewish Agency felszámolása, a zsidó vezetők elfogása, valamint a Hagana lefegyverzése lett, amellett, hogy tudták önmagában a brit fegyveres alakulatok nem elegendőek az arab-zsidó konfliktus kezelésére. A mandátumkormány tevékenységét firtató brit parlamenti vizsgáló bizottság jelentéséből a következők derültek ki:

²⁹ Koestler, 124.o.

³⁰ Gilbert, uo. 124.o.

³¹ Azt le kell azonban szögezni, az USA korábban 1881-1940-ig 2.565.000 zsidó személyt fogadott be. (Friesel)

³² Gilbert, uo. 128.o.

³³ Rabin, Lea: *Férjem, életünk*, Interpress Kiadó, Budapest, 1998.,75.o. Az akció előkészítésében aktív szerepe volt Jichák Rabinnak

³⁴ Meir, 201.o. Golda Meir innentől lett a Jewish Agency politikai osztályának vezetője, az előzőek letartóztatása miatt.

„A mandátumkormány feljegyzéseiből egyértelműen kiviláglik, hogy az arab politikai agitációt, még ha erőszakba és gyilkosságba torkollott is, rendkívül elnézően kezelték.”³⁵ valamint: „Őfelsége kormánya minden tőle telhetőt megtett..., ám valamennyi erőfeszítése kudarcot vallott.”³⁶

A brit lépések miatt teljes kiszolgáltatottságba került a helyi zsidóság, amely főleg a 1947-es évre nézve lett meghatározó, amikor továbbfokozódtak az egymás elleni katonai akciók.

A „Fekete szombat” eseményei után az Irgun tagjai július 22-én tejes kannákba rejtett bombákkal felrobbantották a King David szálloda déli szárnyát, a brit, palesztinai katonai kormányzatának helyszínét, melynek során kilencvenegyen vesztették életüket, 28 angol, 41 arab, 17 zsidó, 5 más nemzetiségű személy³⁷. A cselekmény rendkívül megdöbbentette a közvéleményt, de még a zsidóság vezetőit is, akik elhatárolódtak az akciótól. Ők nem a terrorizmus eszközeit használva akartak országot építeni, sőt féltek attól, hogy ezek a módszerek megghiúsíthatják annak megalakulását, amelyért egyébként annyian küzdenek a tárgyalások során.³⁸ A Hagana parancsnoka, Mose Szele lemondott és a szervezet azonnal megszakította az Irgunnal való addig is laza kapcsolatot.

1946. július 24-én, Herbert Morrison, az amerikai nagykövettel, Henry Gradyvel együttesen a történeteket látva, új tervvel állt elő, melyet a brit Parlamentben július 30-án terjesztett elő. Javaslatára szerint Palesztinát fel kellene osztani három övezetre, első övezet arab területi autonómia az ország 40%-án, második övezet Jeruzsálem plusz mandátumi rész 43%-on, a harmadik övezet egy 17%-os területet kapna volna a zsidóság³⁹. Tehát inkább arabpárti felvetés született, (de még ez a verzió sem tudta felkelteni a palesztin nép élén állókat). Egy ’46-os korabeli angol politikus ezt így elemezte: „Valamiért egyszerűen kedveljük az arabokat, pedig harcolnak ellenünk és utáljuk a zsidókat, holott azonosak érdekeink.”⁴⁰

A százezer főre szóló beutazási engedélyt csak akkor kapták volna meg a zsidó menekültek, ha a palesztinai jisuv és vezetése a fenti feltételeket elfogadta volna, ez azonban komoly visszalépést jelentett volna a korábbi 1917-es Balfour, vagy egyéb nyilatkozatokhoz, felajánlásokhoz képest (például 1922-ig Transzjordániát is a zsidóság kapta volna). A zsidó vezetés tehát az alkut természetesen elutasította (de az arab vezetők is). 1946. év második feléig Britannia részéről nem változtak a beutazási kvóták, minden maradt a régiben, pedig a

³⁵ Koestler, 35.o.

³⁶ Lugosi, 233. o. Ernest Bevin képviselőházi nyilatkozatából 1945.11. 13. London

³⁷ Johnson, 628.o.

³⁸ Meir, 180.o. : „a Hagana undorodott a zsidó terrorizmus gondolatától. A zsidó nép szolgálatát és nem pedig mások terrorizálását vagy leigázását tekintette küldetésének.”

³⁹ Gilbert, 1998., 131.o.

⁴⁰ Koestler, 29.o.

holokaust-túlélők számára minden plusz hónap csak kitaszítotttságot, a rossz életkörülmények fennmaradását, a boldog, nyugodt élet megkezdésének halogatását jelentette.

Palesztinában, az ott élő zsidóság próbált egyre több területet megművelni, (ez az első alijázásokhoz mérten nagyjából négyszeres, mezőgazdasági művelésre alkalmassá tett mezőt jelentett⁴¹) és a földterületeket kiterjeszteni azok számára is, akik még csak a távolban sóvárogtak, vágyakoztak az „Ígéret földje” után. Az éjszakák leple alatt falvakat építettek, mert még egy régi török építési rendelet szerint, a már tetővel rendelkező házakat, nem bonthatták le. Akadt olyan település, amelyet tiszteletük kifejezésére egy brit, elhunyt katonáról neveztek el!⁴²

David Ben Gurion és Weizmann közben igyekezett közös álláspontra jutni az ország területét illetően, Ben Gurion elfogadta volna már a sokkal kisebb felajánlott területet is. 1946. december 9-én ült össze a XXII. Cionista Kongresszus Bazelen, ahol Chaim Weizmann beszédében összefoglalta az addigi megpróbáltatásokat és az angol palesztinai politikát így jellemezte:

*„A Fehér Könyv néhány embernek szentebb volt, mint maga az élet. Mindig találtak indokokat, hogy ne engedélyezzék a Palesztinába való letelepedést. Egyszerűbb volt az európai zsidóságot a biztos halálba taszítani, mint valami megoldást találni.”*⁴³

Ezek mellett a palesztinai jisuvot a kitartás bátorságára, emberfeletti önuralom gyakorlására buzdította. Ő is, ahogy más helyi vezetők is elutasították a terrorista eszközöket és szerettek volna tárgyalások keretében megegyezésre jutni. Ben Gurion több ponton nem tudott azonosulni Weizmann nézeteivel, főleg a már korábban említett földterület kérdésével kapcsolatosan. A két, mögöttük álló csoportvélemény miatt hajnalban szavazásra került sor, melyen Ben Gurion és szimpatizánsai nyertek százhetvenegy-százötvennégy ellenében.

Ebben a döntő pillanatban a cionista mozgalom irányítása Ben Gurion kezébe került. A Kongresszus ideje alatt folytatódtak a brit katonai intézkedések, sokakat letartóztattak, bebörtönöztek, megkorbácsoltak. Ez bizonyítékul szolgált arra, hogy a Weizmann-féle tolerancia nem vezethet eredményre. 1946 végétől ezek következményeként rendkívül felerősödött az ellenszenv az angolok további jelenléte iránt. Az 1947-es évre tolódott a végső megoldási lehetőségek kidolgozása.

⁴¹ Hahn István: *A zsidó nép története*, Makkabi Kiadó, Budapest, 1996., 183.o.

⁴² A zsidóság nem ítélte el a teljes brit mandátumi, kormányzati erőt, sokan köztisztteletet élveztek emberségük miatt. Az ellenszenv leginkább a döntéshozók és vezetők, bizonyos radikális fegyveres csoportok ellen irányult.

⁴³ Gilbert, 1998., 134. o.

Az 1947-es esztendő, a fordulat éve

A negyvenhetes év forrongó indulatokkal, az eseményekben résztvevők többoldalú nézőpontjával, érdekvényesítésével indult el. A brit oldalon az év egyharmadáig továbbra is passzív magatartás és tanácstalanság volt tapasztalható a zsidóság felé. Az amerikai kormány tavasszal, 1947. március 12-ei washingtoni ülésén tárgyalta újra a fennálló viszonyokról és továbbra is támogatólag nyilatkozott a demokratikus, független állam vagy államok megalakulásával kapcsolatban. Truman elnök szavai szerint, 1947 március 12-én:

„A világtörténelem jelen pillanatában csaknem minden nemzetnek választania kell a totalitárius rendszerek vagy a szabad, demokratikus államhatalom között. Meggyőződésem, támogatnunk kell a szabad népeket abban, hogy saját módjukon alakítsák ki saját sorsukat.”⁴⁴ A brit-amerikai Bizottság a korábbi javaslatok mellett kiegészítéseket tett, melyben javasolta, hogy Palesztinában olyan államokat hozzanak létre, amelyek egyaránt védelmezik majd a muszlimok, a zsidók, de a keresztények jogait és érdekeit. A Bizottság sürgette minél előbb közigazgatási hatóságok felállítását, hogy ezzel meggyorsítsák az államalapításokat, valamint kérte a zsidó bevándorlás nagyobb mértékű engedélyezését is. (A mandátumi területen ekkor 1.970.400 fős lakosság élt, melynek majdnem 60%-a arab, 32%-a zsidó és 7,4%-a keresztény személy volt.⁴⁵). A Szovjetunió is egy demokratikus arab- zsidó ország megalakítását preferálta, de a felosztás lehetőségét sem zárták ki.

Az arab vezetők ugyanakkor határozott irányvonalat és radikális nézőpontot képviseltek ebben a kaotikus helyzetben. Már 1947 elején az Arab Liga tanácskozásán a Liga Főtitkára Azzam pasa nagy horderejű bejelentést tett, miszerint arab oldalról elutasítanak mindenféle felosztási javaslatot és mindent megtesznek a betelepülések megakadályozásáért. Ez a nyilatkozat lett a kezdő és legsúlyosabb döntés alapja, amely az azóta eltelt hetven év meghatározó részévé vált. Gondolok itt arra, hogy nagy részben ezzel a mondattal vagy ehhez hasonló elhatározásokkal dőlt el a ma is meglevő közel-keleti válság és eszkalálódott állandó háborúság az ottlevő felek között, valamint részben ezek miatt nincs ma független, palesztin állam. Kihatásai miatt most is százezrek, sőt milliók életét érinti, amely e konfliktus jelenléte miatt kétséges és bizonytalan.

⁴⁴ Lugosi, 245.o.

⁴⁵ Friesel, 126.o.

Brit oldalon hasonló céltudatos, de továbbra angolosan kimért magatartás uralkodott. Későbbi kutatások során derült fény arra, hogy 1947 elején Ernest Bevin, külügyminiszter tudomására döntő fontosságú információ jutott, nevezetesen a térség olajkészleteit illetően. Bevin és Emmanuel Shinwell, energiaügyi miniszter között ezzel kapcsolatban egy titkos értekezés készült „Közel-keleti olaj” címmel. A nagy körültekintéssel elrejtett irat pontos kimutatásokat, elemzéseket tartalmazott a Közel-Keleten fellelhető olajmezők helyéről, a jelenlevő, kitermelhető olaj mennyiségéről. A fentiek ezután jelentősen befolyásolták a brit érdekeket. Itt szembesülünk azzal, hogy a gazdasági, pénzügyi érdekeket lehet-e vajon fontosabb szegmensként kezelni az emberi élethez, mások boldogulásához képest. (Truman elnököt is folyamatosan ezzel a rendkívüli lehetőséggel tartották nyomás alatt, de ő erre a következő szavakkal reagált: *„az ilyen helyzetet az igazság és nem az olaj fényében kell megvizsgálni.”*)⁴⁶

Természetesen az előbbi sem lehet teljesen figyelmen kívül hagyni, hiszen a második világháború utáni helyzetről volt szó, a legtöbb állam még a romok eltakarításán valamint a gazdasági, infrastrukturális állapotok helyreállításán munkálkodott. Viszont az események és összefüggések elemzése alapján, kimutathatóan adódott volna a helyzetnek megfelelőbb, speciális megoldás. Egyértelműen igazolható, hogy egy-két hónapra és az ezek alatti, brit döntésekre rányomta a bélyegét ez az innovációs szempont. Ennek következményeként Ernest Bevin az év elején a palesztin arab egységes állam létrejöttéért lobbizott, ahogy fogalmazott: *„Súlyos következményei lehetnek az arabok elidegenítésének... Ha nem élünk a lehetőséggel, növelheti a brit befolyás gyengülését, más területeken is.”*⁴⁷

Emellett pedig azt bizonygatta, hogy a zsidó menekültek beutaztatása Palesztinába brit pénzügyi háztartásból nagyjából kétszázmillió fontot vonna el, emellett újabb brit alakulatokkal kellene erősíteni a térség biztonságát (bár itt újra megjegyezném a zsidó emberekkel kapcsolatban, hogy ezek a személyek szinte nincstelen, sérült ezrek voltak, akik a legkevésbé az erőszak pártján álltak). A palesztinai jisuv számára mindkét indok csak mondvacsinált argumentumot jelentett. Az igazság az volt, hogy az illegális – mivelhogy legálisan korlátozták – bevándorlást már addig sem a brit erők finanszírozták, hanem a Hagana és a Hisztadrut, tehát erősen kétségbe vonható tényállítást fogalmazott meg Bevin a kétszázmillió fonttal összefüggésben. Másrészt a mégis Palesztinába jutott családokat vagy egyedülállókat a Hagana a megérkezéskor gyorsan elrejtette, majd elosztotta őket az ország különböző részeire, hogy ne toloncolhassák vissza őket vagy ne kerülhessenek az internáló

⁴⁶ Loftus John, Aarons Mark: *The Secret War Against The Jews*, St. Martin Press, New York, 1994. 162.o.

⁴⁷ Gilbert, 1998., 137.o.

táborokba, tehát nem egy adott helyen összpontosított, bármire mozgósítható többséget jelentettek volna.

1947. februárra sikerült a brit külügyminiszternek mérlegelni, a fennálló helyzet megoldhatatlanságát és a benne két együttesen meglévő, de ugyanakkor összeegyeztethetetlen álláspont kontrasztját. Egyfajta kötelezettsége lett volna a korábbi, brit ígéretek teljesítése, ugyanakkor az arab és főleg az olajérdekek érvényesítése pártján is állt. Dilemmájának leküzdésére az ENSZ felé fordult, először február 15-én bejelentette, átadná Palesztina ügyét, majd ennek alátámasztásához február 18-án egy helyzetjelentést bocsájtott a Szervezet elé. Az ENSZ közgyűlést április 28-ra tűzték ki, ahol egy Külön Palesztina Bizottság, az UNSCOP⁴⁸, felállításának szükségszerűségét indítványozták, melyet elfogadtak és május 15-én sikerült tizenegy fővel, svéd elnökséggel elindítani. (Fő témakörünket figyelembe véve, hiába alakult korábban már tizennyolc megfigyelő, elemző csoport, Nagy-Britannia részéről a javaslatok rendszeresen elhaltak.). Az UNSCOP felhatalmazását talán az is befolyásolhatta, hogy Abba Hillel Silver – amerikai cionista vezető a következő, megrázó sorokat továbbította május 8-án a Bizottságnak.

„A zsidók az Önök szövetségesei voltak a háborúban és áldozataikkal hozzájárultak a közös béke elnyeréséhez. Ez a nép ma próbálja újjáépíteni nemzeti létét az ősi hazában, egyszóval ennek a népnek a képviselőit reméljük, hamarosan az ENSZ tagjai sorában láthatjuk.”⁴⁹

Az UNSCOP tagjai június közepétől július végéig Palesztinába utaztak az adott viszonyok feltérképezésére. (Az Arab Legfelsőbb Bizottság teljes bojkottáláshoz folyamodott a Bizottság kutatásaival kapcsolatban.). Ők is javaslatot tettek a szerintük legadekvátabb megoldásra valamint tizenegy pontban jelöltek meg az ENSZ Közgyűlés számára ajánlásokat. Ezek között a demokratikus államiság felállításáról mindkét oldalon a lehető leghamarabb, az emberi jogok és szabadság, a kisebbségek garantált védelméről, a felosztás legésszerűbb verziójáról, alkotmányozó gyűlések, törvényhozó testületek felállításáról, ideiglenes kormányok megválasztásáról, szent helyek, vallási épületek, területek különleges biztonsági felügyeletéről, közös, gazdasági testület létrehozásáról az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának bevonásával és Jeruzsálem nemzetközi gyámság alá vételéről.⁵⁰

Most tehát a Bizottság még állhatatosabban állt ki a felosztás mellett, egy többségi javaslat formájában, mi szerint két államot hozzanak létre egy arab és egy zsidó államot, Jeruzsálem kerüljön nemzetközi igazgatás alá, és egy kisebbségi javaslatként, maradjon egységes

⁴⁸ UNSCOP: United Nations Special Committee on Palestine, melynek tagjai Ausztrália, Csehszlovákia, Guatemala, Hollandia, India, Irán, Jugoszlávia, Kanada, Peru, Svédország, Uruguay képviselői voltak.

⁴⁹ Gilbert, 1998.,140.o.

⁵⁰ Lugosi, 247.o.

Palesztina, szövetségi államként és legyen két, egy zsidó, egy arab tagállama, Jeruzsálem fővárossal, melyet az 1947 novemberében a közgyűlés elé kívántak szavazásra előterjeszteni. Több mint két év után végül a brit vezetés elfogadta ezt a szándékot, de a Bizottság azon megállapítására, hogy a mandátum fenntarthatatlan valamint, hogy bizonyos intézkedések megtétele azonnali lépéseket jelentenek brit oldalról, Ófelsége kormánya elzárkózott. A brit palesztin fegyveres erők közben további hajók utasainak partraszállását akadályozták meg és Ciprusra küldték utasaikkal együtt az internáló táborba. Winston Churchill, aki ebben a több mint két éves „status quoban” is elvhű maradt, így nyilatkozott erről: *„becstelen háború, amit ellenük folytatnak”*.⁵¹

A végső és legmegrázóbb eseményt az Exodus hajó esete jelentette, mely július 17-én érkezett négyezeröttszáz menekülttel, negyvenfős legénységgel a fedélzetén Palesztina partjaihoz. Az ENSZ Palesztin Bizottság még a helyszínen tartózkodott, tehát személyesen győződhetett meg a történetekről. Négy bizottsági tagot kértek fel, utazzanak Haifára, egyikük Audrey Eban így kommentálta a látottakat:

*„Egy szomorú akció szemtanúi voltunk! A brit katonák puskatussal, locsolócsővel, könnygázzal léptek fel a haláltáborok túlélőivel szemben. Férfiakat, nőket, gyerekeket erőszakkal börtönhajókba zártak, fedélzet alatti cellákba és visszaküldték őket Palesztinából. A történeteket látva, sápadtak voltunk a megrázkódtatástól.”*⁵²

A haifai erőteljes fellépés után visszairányították őket Franciaországba Port de Boucra, majd Németországba, arra a helyre, ahonnan a borzalmak élményei miatt menekültek el. Az egész világsajtót megrázta, sokkolta az esemény, pedig ez csak egy volt a számos hasonló történetből, melyeket külön fejezetben elemzek.

A negatív brit magatartás, valamint az Exodus és más hajókkal való bánásmód miatt, már maga Ben Gurion is a még határozottabb velük szembeni kiállásra szólított fel. Egyre több kibucclakót igyekeztek a Haganába beépíteni és szabotázsakciókat végrehajtani. Sajnos azonban a zsidó közösségben szintén akadtak olyanok, akiknek módszerei, főleg itt az Irgun, az Écel és a Stern-csoport aktivitásaira gondolok, már a túlzott erőszakba, agresszivitásba csaptak át és ártatlan vagy kevésbé érintett személyek ellen irányultak. '47 áprilisában emiatt zsidóellenes zavargások törte ki Londonban, Liverpoolban, Glasgowban, de Manchesterben is.⁵³ Ezeket a csoportokat Ben Gurion, a Hagana, de a többi vezető is élesen bírálta, különösen a King David szállodában elkövetett robbantás után. A zsidó vezetés azonnal elhatárolta

⁵¹ Gilbert 1998. 140.o

⁵² Gilbert, uo.,141.o.

⁵³ Johnson, 629.o.

magát ettől a terrorista akciótól, de a későbbiektől is. A Hagana elsősorban angol telefonösszeköttetések, útvonalak egyéb stratégiai pontok pl.: hidak ellen intézett szervezett akciókat, nem főleg emberi életek ellen.

Ben Gurion még az Exodus esete előtt 1947. július 4-én beszédet tartott az UNSCOP előtt. Részletesen beszélt a Bizottság tagjainak a zsidó nép több-ezeréves történelmének főbb állomásairól, hányattatásairól, majd a II. világháborúban elkövetett végső leszámolásról. Majd így folytatta: *„a zsidóság egésze soha nem adta fel, nem vesztette el reményét, hitét a nemzeti és az egyetemes jobb jövőben: Vissza szeretnék kapni emberi méltóságukat, hazájukat, együtt akarnak élni egymással, ha már elveszítették legszorosabb rokonaikat. Ha megalakulna a zsidó állam, az azt jelentené, hogy a lehető legrövidebb időn belül, letelepedhetne egymillió zsidó.”*

Július 8-án a másik nagy „főszereplő”, Chaim Weizmann szintén az UNSCOP előtt referált, ő is természetesen a független zsidó állam érdekében szólt: *„a zsidóság őszinte tisztelettel tartozik a briteknek, de eljött az idő, hogy a haza ígérete végre valóra váljon. Valószínűleg Palesztina felosztása lenne a leghatékonyabb megoldás. Viszont nem érjük be azzal, ha annyi helyet kapunk, ami a síroknak vagy temetőknak elég illetve azzal sem, ha csak állóhely jutna nekünk.”*⁵⁴

1947. augusztus 31-én az UNSCOP tagjai újabb egyeztetésre gyűltek össze és szeptember 1-én javaslatot tettek a korábbi két lehetőség vizsgálatára és szavazásra bocsátására. A zsidó államban az ő becslésük szerint 498.000 zsidó személy és 407.000 arab él majd, az arab államban pedig 725.000 arab, 10.000 zsidó, valamint Jeruzsálemben 105.000 arab és kb. 100.000 zsidó lakos. A Negev-et a zsidóságnak „ítélték” volna oda.⁵⁵ Ez utóbbiban valószínűleg mérlegelték, hogy a zsidóság tudott csak a korábbi török és arab földműveléssel szemben, a sivatagból egyre nagyobb területet hasznosítani újfajta öntözéses (csepegtetéses öntözés) módszer kialakításával.

A tervet az Arab Legfőbb Bizottság továbbra is gondolkodás nélkül vétózta meg. A Jewish Agency, a Zsidó Ügynökség elfogadta, de pontos területi meghatározást kért. A jisuv egynegyede ugyanis az első variációk szerint kiszorult volna a létrejövő új ország területéről. Ben Gurion korábbi látása a falvak alapításáról, a földek birtokba kerítéséről sokat nyomott a latba határok megjelölésekor. Ezen a ponton élesen rajzolódik ki a zsidó és arab vezetés felelőssége, a későbbi események pedig még jobban rávilágítanak a két hozzáállás kontrasztjára és azok kihatásaira.

⁵⁴ Gilbert, uo., 143.o.

⁵⁵ Gilbert, uo., 144.o.

A zsidó vezetésben viszont egyre erősebb lett az aggodalom is, mi lesz, ha az ENSZ Közgyűlés alkalmával immár hosszú idő után, de elfogadják a felosztást. Sejtették, hogy arab részről nem garantált a jóváhagyás, hanem erőszakos cselekményekkel sokkal többet próbálnak majd kivívni maguknak. Ha ez utóbbi nem így történt volna, sok százan, később milliók élhettek volna biztonságban, saját határokon belül. Nem lenne mindennapos, világpolitikai kérdés a palesztin állam léte! A rossz előérzet miatt Ben Gurion, de Golda Meir is, Abdullah transzjordániai uralkodónál tettek látogatást. Az addigi jó, támogató kapcsolat alapján szerették volna kikutatni az ő hozzáállását egy ilyen lehetséges arab agresszió esetén. Abdullah király a következőképpen nyilatkozott, semmiféle zsidóság ellen irányuló arab támadásba nem kapcsolódik be. Mindig barátjuk marad és akárcsak a zsidó emberek, ő is mindenekelőtt békét akar. Van egy közös ellenségük, a jeruzsálemi főmufti Hadzs Amin-Al Husszeini. (A főmufti már korábban sem riadt vissza a zsidóság elleni pogromokra való felbujtásoktól, gondoljunk csak a 1929-36 közötti rendszeresen ellenük indított szörnyűségekre Palesztina területén.)

1947. november 26-án az UNSCOP előzetes, bizottsági ülésen elfogadta a többségi, felosztási tervet huszonöt- tizenhárom arányban, Nagy-Britannia tartózkodott, a Szovjetunió és az USA igennel voksolt. A konferencián Andrej Gromiko szovjet, ENSZ képviselő (külügyminiszter) is külön megerősítette a Szovjetunió ilyen irányú szándékait mondván, *„az összes lehetőség irreálisnak és gyakorlatban véghez nem vihetőnek mutatkozott, főleg az arab- zsidó közös állam javaslata, mert a zsidók és az arabok nem akarnak, vagy nem tudnak egy közösségben élni.”*⁵⁶

Az arab országok küldöttsége is ajánlást adott át a Közgyűlés részére a szavazás napján, amelyben egyetlen szó sem esett a zsidó államról csupán egy nekik adható kantonról és egy palesztin vezetésű szövetségi államról az egész terület birtokba vételével.⁵⁷

Az előterjesztés megvalósulásához kellett volna azonban legalább plusz egy szavazat. Az utolsó három napban, utólagos beszámolók szerint, tizenkét delegáció változtatott a kérdésre vagy a szavazásra adandó válaszában, amiben az amerikai küldöttség és a zsidó vezetők aktív szerepet vállaltak, mert együttesen nyomást gyakoroltak a közép- és dél-amerikai államokra „az igen” melletti voksolásban. Mindezen latolgatások, alkuk után jött el a várva várt 1947. november 29-e az ENSZ közgyűlés napja, ahol a következő, fő pontokban sikerült megállapodásra jutni. Elsőként: a brit mandátum a továbbiakban nem fenntartható, ezért

⁵⁶ J. Nagy László: *Az arab országok története a XIX.-XX. században*, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1997., 82.o.

⁵⁷ Lugosi 252.o. „1. elv: Független szövetségi állam létrehozása Palesztinában... 2. elv: A független palesztinai állam kormányát szövetségi alapon kell felállítani...”

legkésőbb '48 augusztus 1-ig meg kell szüntetni, másodszor: a palesztin területet a megállapodások szerint kellene felosztani (a zsidóság a terület 55%-át kapta volna, a palesztin arab közösség pedig a 45%-át.⁵⁸ Ez jóval nagyobb terület, mint amit most ezekben a napokban kaphatnának.), harmadszor: egy jeruzsálemi, nemzetközi kormányt kell október 1-ig felállítani a feladatok végrehajtásának ellenőrzésére. A jelenlevő országok közül harminchárom állam ratifikálta, közöttük az USA és a Szovjetunió, tizenhárom ellene szavazott, tíz ország pedig tartózkodott, közöttük Nagy-Britannia is. Palesztinában kitörő örömmel fogadták a bejelentést, amelyet a zsidó vezetést elfogadott, az arab viszont elutasította.⁵⁹

„Azon az estén örvendeztek, táncoltak Tel-Avivban, Jeruzsálemben, de New Yorkban, Belgrádban és Bécsben, Németországban, a menekülttáborokban is.”⁶⁰

Mose Dajan, tábornok így reflektálta az eseményt emlékirataiban: *„Boldogok voltunk aznap éjjel, táncoltunk és szívünkbe zártunk minden népet, amelynek ENSZ képviselői megszavazták a határozatot. Hallottuk, amint kiejtik a varázslatos szót, -Igen. Táncoltunk, de tudtuk, hogy csatatér vár ránk.”⁶¹*

Arab részről a terv ellen tüntettek, az Arab Legfelsőbb Bizottság már másnap háromnapos sztrájkot hirdetett. Véleményüknek igen határozott formában adtak hangot az ENSZ és annak országai felé.⁶² A sztrájk alatt megindították a zsidóság elleni hadjáratukat először Jeruzsálemben, melynek keretében először zsinagógákat és zsidó házakat gyújtottak fel, de később már emberi életek is veszélybe kerültek.⁶³ A határozat meghozatala után ugyanis tizenkét nappal már legalább 80 halottról számoltak be zsidó oldalon, férfiak, nők, gyerekek elleni támadások miatt⁶⁴. 1947. december 12-23-ig 46 arab, 41 zsidó személy hunyt el, 47-en sérültek meg a felfokozott indulatok miatt⁶⁵, az ezt követő héten 90 arab és 126 zsidó polgár.⁶⁶

A 47-es év ilyen óriási fejleménnyel, ugyanakkor nagy bizonytalansággal és aggodalmakkal zárult le. Nagy kérdésnek tűnt, vajon az elfogadott javaslatot végre lehet-e

⁵⁸ J Nagy, uo.

⁵⁹ A határozat szövege Truman elnök nyilatkozatával együtt a Függelékben a 4. ábrában olvasható teljes terjedelmében, pontokba szedve.

⁶⁰ Koestler, 169.o.

⁶¹ Gilbert, 1998., 149.o.

⁶² „Tekintettel arra, hogy még az ENSZ-ben is a mohóság és a cselszövés uralkodott el...az arabok arra a szilárd elhatározásra jutottak, hogy felveszik a rájuk kényszerített harcot.” Az arab kormányok nyilatkozata 1947. 12. 17. Lugosi, 268.o.

⁶³ A harcok során helyi szinten rögzített áldozatok száma a Függelék 1. ábrájában lévő táblázatban látható.

⁶⁴ Gilbert, 1998., 150.o.

⁶⁵ Gilbert, Martin: *Atlas of the Arab-Israel Conflict*, Taylor and Francis Group, New York, 2005., 38.o.

⁶⁶ Gilbert, uo., 39.o.

hajtani, ha igen, milyen áldozatok árán vagy hányan lesznek, aki megélhetik az új állam megszületését.

Az utolsó nehéz félév a függetlenség előtt

A következő 48-as évet a bekövetkező események miatt már nyugodtan nevezhetjük a polgárháború vagy konfliktus esztendejének. A palesztin arab indulatok nem csillapodtak, sőt az előző évekhez képest még fokozódtak. Vezetőik el sem gondolkodtak a hirtelen, számukra felajánlott, vissza nem térő lehetőségről, hanem népüket sokkal jelentősebb kihívások, megrázkódtatások elé állították. Február 6-án nyílt háborút hirdetett az Arab Legfelsőbb Bizottság. Tulajdonképpen csak pont magukat az érintetteket nem kérdezték meg, mit szeretnének harcokat vagy országot!

Truman elnök igyekezett segíteni a határozat megvalósulását, mert sokak szerint a közelgő választások miatt szüksége volt három államban (New York, Pennsylvania, Illinois) is az ottélő zsidó polgárok szavazataira. Véleményem szerint az elveihez való ragaszkodás szintén fontos szerepet játszott, hiszen az egyik világhatalom elnöke volt. A szovjet képviselő pedig úgy gondolta, így az amerikaiakkal együtt végleg kiszoríthatják az angolokat a térségből. Mások viszont azt hangoztatták, hogy a Szovjetunió a kommunizmus terjesztésére fogja használni az ENSZ döntését.⁶⁷

Az egész ország területén először lokális harcok indultak, majd mind jobban kiterjedtek szinte valamennyi térségre. Emellett anyagi javak elleni, főleg zsidó üzletek, ültetvények elleni szervezett akciók folytak, a főútvonalakon védtelen buszon utazó zsidó polgárokat támadtak meg. Az antiszemitizmus Palesztinából a többi környező arab államra is áttért, Adenben például 82 személyt gyilkoltak meg, de Kairóban, Aleppóban, Tripoliban és Alexandriában szintén atrocitások érték őket. Csak Palesztina területén 1947. november végétől 1948. elejéig 6.000 zsidó személy halt meg. A brit statisztika szerint 1948. január 7-ig, a hat hét alatt 1.069 arab, 769 zsidó, 123 brit fő vesztette életét.⁶⁸

A legtöbb támadásba, akár buszok elleni akciókba a brit katonaság vagy rendőrség nem avatkozott be, pedig maga a gyarmatügyi miniszter Arthur Creech Jones, az Alsóházban már 1947. december 11-én jelezte *„a törvényt és a rendet Nagy-Britanniának kellene*

⁶⁷ Loftus, Aarons, 172.o.

⁶⁸ Gilbert, 1998.,150.o.

fenntartania!”⁶⁹. Az angol parlament viszont ezektől a szélsőséges és pusztító cselekményektől meglehetősen távol jelentette ezt ki Londonban, több ezer km-re tőle azonban nem tudta megvalósítani.

A kialakult helyzetben a Zsidó Nemzeti Tanács proklamációval fordult az arab oldal felé: *„Űzzétek ki magatok közül, akik vérontást akarnak és fogadjátok el a testvéri, békés kezét, melyet felétek nyújtunk!”*⁷⁰

A zsidóság, amely az alijázások óta folyamatos veszélynek volt kitéve, szerette volna a viszonyokat békés úton elrendezni, saját tapasztalataik miatt. Az emberéletekben bekövetkező csapásokat, károkat szerették volna minimalizálni. Sajnálatosan a legfőbb arab vezetők nem ezen az alapon álltak, sőt egyre feszültebb, agresszívabb nyilatkozatokat tettek. Mindent elkövettek a zsidó közlekedés, áruszállítás megbénítására, pedig az utóbbiak jelentős része élelmiszerszállítmányt volt a falvakban élő családok számára. A legfőbb céljuk a falvak, települések elszigetelése, szegregációja lett, majd később az ezekben lakók kiéheztetése, ellátásuk megakadályozása.

A brit erők alig vállaltak szerepet a helyzet konszolidációjában, viszont intézkedéseikkel akadályozták a zsidóság saját önvédelmének kiépítését, csak néhány ilyen lépést említenék: a zsidó közösségtől folyamatosan ment továbbra is a fegyverek elkobzása, a buszokat vezető sofőröknek tilos volt önvédelmi fegyver birtoklása, pedig kiemelt célpontok voltak, az élelmiszereket szerették volna az állandó támadások, rablások miatt páncélozott járműveken szállítani, de erre sem kaptak engedélyt. Emellett a brit kormányzás a közigazgatást sem adta át, bár a békét nem tudták fenntartani, a halálos áldozatok száma pedig két hónap alatt elérte a majdnem 900 főt, 2.000-en pedig megsebesültek, zsidók és arabok együttesen adták ezeket a számokat. A brit áldozatok, halálos valamint megsérült katonák száma 430 fő volt⁷¹. Februártól a pénzügyi megtakarításokat zárolták a zsidó lakossággal szemben. Később pedig, márciustól számos termék behozatali lehetőségét korlátozták – pl. építőanyagok, könyvek, újságok, a postaforgalmat szüneteltették, a légi közlekedést áprilistól leállították. Ezek miatt a jisuv tagjai kiszolgáltatottak váltak financiálisan, gazdaságilag és közbiztonság tekintetében. Az arab fegyveresek az egészségügyi dolgozókat vagy betegeket sem kímélték, a Hadassa kórház állandó célpont lett, orvosok, sérültek veszítették itt életüket. Az ENSZ Palesztinai Bizottsága 1948. február 15-én tett állásfoglalásában ugyanezeket a tényeket igazolta:

⁶⁹ Gilbert, 1998.,151.o

⁷⁰ Gilbert, uo., 154.o.

⁷¹ Gilbert, uo., 156.o.

„Palesztinában és másutt élő araboknak is egyformán igen erős érdekeik fűződnek ahhoz, hogy megghiúsítsák a Közgyűlés határozatát, s ezért erőszakkal igyekeznek megakadályozni az abban foglalt rendezést.”⁷²

A helyi zsidó közösségnek nemcsak a saját országuk arab csapataival kellett szembenézniük, hanem folyamatosan Egyiptomból, Irakból és Szíriából, de egyéb környező arab falvakból érkező gerillacsoportokkal is, tehát nagyon komoly túlerővel és jóval több fegyverrel rendelkeztek arab oldalon, mint zsidó ellenfeleik. A gyarmatügyi miniszter adatai szerint márciusig 1947 novemberétől már kb. 5.000 arab személy hatolt be Palesztinába.⁷³ A zsidó vezetés az offenzívával szemben taktikát változtatott, megalakították a Nemzeti Parancsnokságot, majd a készenléti központot a Palmachra bízták. A Hagana három részre osztották, tábori, helyőrségi és ifjúsági alakulatokra.

Mindeközben változatlanul dolgoztak a saját állam függetlenedési lehetőségén. Ennek keretében 1948. március 1-én a palesztinai zsidóság törvényes testületeként létrehozták az Ideiglenes Tanácsot, a koordinációs feladatok összefogására. Április 6-án elindították a zsidó vezetők a Nahson-hadműveletet⁷⁴, hogy utat biztosítsanak Jeruzsálem felé. 1948. április legelején a Hagana iraki bázisokat támadott, de küzdelmeket folytatott szíriai csoportok ellen is. Április 8-11 között arab kolóniák ellen vonultak, de támadás előtt időt adtak a lakóknak a távozásra. Négy nappal később, április 15-én az arab ellenfelek újra zsidó orvosokat, ápolónőket vettek tűz alá, akik a Hadassa kórházba szerettek volna csak eljutni, 77 személy hunyt el, a kórház igazgatója is, huszan megsebesültek. 1948 február elejétől április 3-ig a halálos és sebesült áldozatok száma 6.187-re emelkedett⁷⁵. Kafer Jakovnál és Shuafatnál április 18-án és 19-én bontakozott ki éles konfliktus, viszontcsapások május 12-én történtek arab oldalról a körzetben, valamint a Ramallah-Tel-Aviv úton. Még április 21-én elfoglalták Tiberiást a Hagana és a Jewish Agency emberei. Április 20-án eközben egy nappal korábban egy konvoj próbálkozott eljutni Tel-Avivból Jeruzsálembe. A szállító egységet olyan kivételes személyek kísérték, mint maga Ben Gurion vagy Jichák Száde, a Hagana főparancsnoka, mert szerették volna a helyzetet ők maguk feltérképezni, valamint élelmiszereket eljuttatni a jeruzsálemi lakóknak. Ezt a kocsisort is megtámadták, husz személy meghalt, husz járművet pedig megsemmisítettek⁷⁶. A legjelentősebb harcok pont ezen az útvonalon zajlottak, mert

⁷² Koestler, 178., o.

⁷³ Koestler, 179., o.

⁷⁴ Rabin, 79.o. Magát Jichak Rabint kérték fel a hadművelet irányítására. A harcot „utak csatájának” nevezték el. uo. 83.o.

⁷⁵ Gilbert, 1998.,160.o.

⁷⁶ Gilbert, uo., 167. o.

tisztában voltak vele, hogy stratégiaiilag ez a legmeghatározóbb a két nagyváros miatt. Ebben az időszakban, 1948. április 1 - május 14-ig 262 arab, néhány brit valamint 177 zsidó személy halálozott el, Jeruzsálemnél további 65 arab, 25 zsidó harcos, de zsidó nők is életüket vesztették, egy tizenkét éves kislányt felgyújtottak arab támadók.⁷⁷

A brit haderők folyamatosan húzódtak vissza több helyiségből vagy körzetből. A feleségeket már év elején hazaküldték. Az arab honpolgárok igyekeztek a britek után maradt vákuum betöltésére, a befolyási övezet növelésére.

Északon és a tengerparton azonban a britek még próbáltak befolyást gyakorolni, például Ernest Bevin személyesen is kérte, Jaffa zsidók általi bevételét akadályozzák meg. A zsidó erők május 10-re elfoglalták Cfátot, ezután május 12-re Ben Gurion azonnali tanácskozást rendelt el az Ideiglenes Tanács vezetőivel. A legnagyobb dilemmát az jelentette, vajon ilyen viszonyok között kikiáltható-e a zsidó állam megalakulása. Ahogy az ENSZ Közgyűlés határozata után féltek a következményektől, úgy most is attól tartottak, a bejelentéskor még nagyobb támadásokra lehet számítani, mint eddig. Egy új, kevés állampolgárral rendelkező ország meg tudja-e védeni majd magát még nagyobb agresszióval szemben.

Az arab és zsidó akciókban nagyon élesen elkülöníthető jelleg volt felismerhető. A zsidó csapatok egy-egy település elleni támadáskor bizonyos időt biztosítottak az arab lakosságnak a menekülésre, más helyiségbe való elvonulásra⁷⁸. Az arab erők azonban nem vették figyelembe sem a nők és a gyermekek, sem fontos társadalomért tevékenykedő, vagy karitatív személyek életének a tiszteletét, előfordult, hogy civil, zsidó polgárokat kivégeztek, majd testüket megcsonkították vagy meggyalázták. Másrészt az évek vagy évtizedek óta gondosan ápolt mezőgazdasági területeket, növényeket, fákat sem kímélték, tízezer számra pusztították ezeket, búzaföldeket, szőlőültetvényeket égettek fel. (Persze itt újra megjegyezném, hogy a zsidó ellenálló illegális csoportok részéről szintén aránytalanul nagy agresszió volt tapasztalható, de ezekkel kapcsolatban a vezetés mindig ki is fejezte rosszallását vagy ellenszenvét.)

A május 15-i tel-avivi Nagygyűlés előtt Haifáért folytak komoly küzdelmek, 60.000 zsidó lakos nézett szembe 70.000 arab lakossal, de a túlerő ellenére egyetlen éjszaka alatt győzelmet arattak. Az arab lakosság nagy részét hagyták elmenni, csak kb. kétezer fő maradt. Az eseményről Sir Alan Cannigham, brit főbiztos így számolt be:

⁷⁷ Gilbert, 2005.,44.o.

⁷⁸ Még ma is érvényesül ez az elv a palesztin- izraeli konfliktusokban. Rakétatámadások előtt Izrael részéről figyelmeztető szirénával jelzik a veszélyhelyzetet. Palesztin oldalról nem tapasztalható hasonló eljárás.

„A zsidók Haifa elleni támadása annak következménye volt, hogy az ottani arabok az előző négy nap során, minden figyelmeztetésünk ellenére folyamatosan zaklatták őket. A támadást a Hagana hajtotta végre, mészárlásra nem került sor. A haifai arabok felelősek a történelemért.”⁷⁹

A város két hétig a három oldal küzdelmének a központjában állt (arab-zsidó-brit). Végül a zsidó katonai egységeknek sikerült kiszorítani az ellenük harcolókat, ezért május 12-én a brit katonák is elhagyták a várost. 13-án Jaffában fegyverletételi megállapodást írtak alá a felek. A városban négyezer arab lakos maradt⁸⁰.

Észak-Galileában és a Negevben szintén helységről-helysére terjeszkedő harcok zajlottak. A zsidó katonai csoportok itt is hagytak időt a távozásra az arab családoknak Safedből, Beisanból, Bab El-Wadból. Az arab fegyveresek által elfoglalt falvakból viszont a zsidó lakókat Ammanba szállították hadifogolyként.

Ilyen napok után jött el május 14-e. A zsidó vezetés helyzete rendkívül nehéz volt, de főleg Ben Gurioné. Valakinek ebben a kaotikus, emberileg egyik legnehezebb helyzetben kellett döntést hoznia és annak súlya valamint kihatása mindenképpen óriási horderővel bírt. A támadások jelenlétét, tényét valószínűleg semmiképpen nem befolyásolta volna, hiszen mindhárom oldal arab és zsidó, angol már annyira részese volt. A britek már megkezdték a kivonulást, tehát ez sokkal inkább az „igen” melletti elhatározást segítette. Viszont továbbra is fennállt a lehetősége annak, - ez később sajnos be is igazolódott – hogy a megalakuló, független Izraelnek több arab ország azonnali támadásával kell számolnia. Hallatlan emberi bátorságra, reménységre és hitre volt szükség ilyen körülmények között a megfelelő lépés megtételéhez.

Ben Gurion rendelkezett mindezzel és május 14-én délután 16 órakor a tel-avivi Múzeum dísztermében bejelentette Izrael Állam létrejöttét⁸¹, majd a már korábban közösen egyeztetett Függetlenségi Nyilatkozatot felolvasták és aláírásukkal hitelesítették a jelenlevők közül harmincnyolcan⁸². Tíz évvel később Walter Eytan, zsidó politikus, a Jewish Agency politikai osztályának volt vezetője, így nyilatkozott az eseményről:

„Kétezer éven át csak egy szétszórtságban élő nép álma és szenvedélyes vágya volt a zsidó állam újjászületése Palesztinában.”⁸³

⁷⁹ Koestler, 184.o.

⁸⁰ Gilbert, 1998., 176.o.

⁸¹ Meir, 233.o.

⁸² Gilbert, uo., 178.o. A Függetlenségi Nyilatkozat részleteiben a Függelék 5. ábrájában szerepel

⁸³ Gilbert, uo., 177.o.

Truman az USA részéről 6 óra 11-kor tett bejelentést a Fehér Házban Izrael megalakításáról⁸⁴, a szovjet vezetés két nappal később ismerte el azt.

A Közel-Keleti térségben így megalakult az azóta egyetlen demokratikus elveken alapuló állam, amelynek jelenléte sok más ország számára is védelmet biztosít a kikiáltás óta.

Az áldozatok

Az események összefoglalása után szeretnék az egyéb nagyon fontos, kiemelkedő realitásokkal is foglalkozni, különösen az egyéni sorsok tekintetében. Mialatt egy állam a függetlenségéért küzdött és maguk a harcok, helyi konfliktusok áldozatok, sebesültek sokaságát jelentették, egy másik szintéren szintén rendkívül megrázó küzdelem folyt. Ahogy a dolgozat korábbi fejezeteiben már utaltam erre, százezrek igyekeztek menekülni, a haláltáborok utáni menekülttáborokból, az antiszemita népcsoportok elől vagy akár további atrocitások, megrázkódtatás elől. A legtöbben hontanul, kisémmizve próbáltak egy új, jobb hazát találni, ahol igazi állampolgárokként, méltóságteljesen, emberi jogukat gyakorolva élhetnek. Amikor ezeket a szempontokat magukban summázták, teljesen érthető módon, csak egy végkövetkeztetésre juthattak. Ez az általuk kívánt ország csak Európától jelentős távolságban lehetett, ahova a korábban átélt ideológiai, társadalmi megkülönböztetés és annak praxisa már nem juthat el. Ezt a helyet pedig leginkább csak Palesztina földje jelenthette, hiszen már legalább kétezer éve az erről szóló próféciaokban, a felé vágyakozó imákban nőtték fel az egymás utáni generációk, öröklődött ez a hitvallás apáról fiúra. Ezért az úticélért a legsúlyosabb árat is hajlandók voltak kifizetni. Ezekre a körülményekre, viszonyokra térek ki ebben a fejezetben.

A szándék természetesen már a II. világháború előtt fennállt, az egyre erősödő, agresszívabb antiszemitizmus, majd annak számos helyen tettelesen elkövetett bántalmazásai, pogromok és megaláztatások miatt. A háború előtt az országok kormányainak közönye, érdektelensége miatt nagyon korlátozott lehetőségek adódtak a védelmet, biztonságot kereső zsidó polgárok számára a gyors lakóhely-változtatásra. A magas szintű vezetések jelentősen korlátozták vagy egyenesen megtiltották az emigrációt hazájukba, néhány példa erre 1936-tól Dél-Afrika, 1937-től Mexikó, 1939-től Kuba és Peru döntéshozói hoztak beutazásra vonatkozó, tiltó határozatokat, majd 1939-től Nagy Britannia a „Fehér Könyv” kiadásával, 1941-től az USA

⁸⁴ Loftus, Aarons, 179.o.

jelentős létszámcsökkentéssel korlátozta a perszonális kvótákat⁸⁵. Ezek az álláspontok, ahogy ebben a tanulmányban is említettem nem sokat változtak a világháború utáni viszonyok között sem. Emiatt a milliós létszámú zsidó kisebbség nagy horderejű döntés elé került, vagy megpróbálja túlélni a menekült- vagy internáló táborok viszonyait vagy konzekvensen ragaszkodva eredeti elhatározásukhoz megküzdene a lehetetlennel, a Palesztina felé vezető út megpróbáltatásaival. Ezt az utóbbit legalább 100.000, egészen pontosan a Gilbert és Friesel professzorok által közölt adatokat összesítve, 102.200 fő kísérelte meg, köztük férfiak, nők és gyerekek 1945. augusztus és 1948. május között a legkülönbözőbb hajóféleségeken. Igazándiból nem is nagyon lehetett a legtöbbet hajónak nevezni, inkább a „lélekvesztő” járműnek, vagy ahogy egy amerikai író fogalmazott „úszó koporsóknak”. Voltak ezek között hadi hajók, marhaszállító vagy egyéb teherszállító hajók, bárkák, kishajók és amit csak el lehet képzelni, a háromnegyedük maximális száz-kétszáz főre hitelesítve, ennek ellenére négyszázan-ötszázan-hatszázán utaztak rajtuk, a kicsit nagyobb méretűeken ezer-ezernyolcszázan. Hihetetlen bátorsággal vagy inkább elszántsággal lehetett ezekre egyáltalán felszállni és reménykedve eljutni Palesztináig.

Egy pillanatra még visszautalva a '45 előtti helyzetre, már akkor megrázó, érthetetlen döntések sokaságának lehettünk tanúi, ezek közül néhányat említenék.⁸⁶ 1939 áprilisában például három hajó indult el Németországból és Romániából, az Assandu, az Assimi, Panagia Konstario. Palesztinához érve nem kaptak engedélyt a kikötésre a brit vezetéstől, ezért visszaküldték őket. Az eset kapcsán a londoni Alsóházban a következő éles szóváltás bontakozott ki Noel Baker képviselő és Malcolm Mc. Donald gyarmatügyi miniszter között. Baker úr megkérdezte, mi legyen ezekkel a menekültekkel. Mc. Donald a következő választ adta: - „Vissza kell küldeni őket oda, ahonnan jöttek! Baker: - A koncentrációs táborba?” Mc. Donald miniszter úr rövidre zárta a beszélgetést a következő mondattal: „Nos, a felelősség azokat terheli, akik az illegális bevándorlást megszervezték.”⁸⁷

1940-41 között elindult másik hajók utasaival sem bántak sokkal jobban, 1940. november 2-án induló Pacific, Milos utasait, 1.800 főt Mauritiusra deportálták volna, amit csak az akadályozott meg, hogy a hajón levők november 25-én inkább felrobbantották addigi „otthonukat”. Kétszáz fő azonnal meghalt, száz méterre a vágyva várt hazától. Egy harmadik rendkívüli esetet a Struma esete jelentette. Ez a marhaszállító hajó 1941. december 16-án indult 769 zsidó menekülttel, akiknek csak a ketrecekben lehetett megoldani az utazás alatti

⁸⁵ Gilbert, 1991., 99-100. o.

⁸⁶ A hajók megnevezését és utaslétszámát a Függelékben a 2. ábrában foglaltam össze a jobb áttekinthetőség kedvéért.

⁸⁷ Koestler, 77. o.

elhelyezését. Isztambulig sikerült eljutniuk, ahol két hónapig várakoztatták a kikötőben, amíg döntenek sorsukról. A Jewish Agency kérvényezte, hogy legalább a tizenhat év alatti fiatalokat és gyerekeket engedjék be, melyet élelmezési gondokra hivatkozva utasították el. Február 24-én a török hatóságok végleg belépési tilalom alá vetették a hajót és a Fekete-tenger felé távozásra szólították fel. A hajó egy mérföldre a partoktól, nem sokkal az elindulás után elsüllyedt fedélzetén 449 férfivel, 250 nővel, 70 gyerekkel, mindössze egyetlen személy élte túl. 1943 közepén a brit kormány megadta volna a vízumot azoknak a hajóknak, amelyek legalább a török partot elérik, de a török vezetés ezt a lehetőséget évekig eltitkolta, tehát ők maguk is hozzájárultak a további tragédiákhoz.

Sok zsidó személy az utazással összefüggő kilátástalanságok és a tehetetlenség miatt inkább öngyilkos lett. A világháború idején a hajókat a politikai helyzet és annak kockázatai miatt nem lehet visszairányítani a kiindulási pontokra. A német haderők feletti győzelem, kapituláció után viszont újult erővel építették ki ezeket a tengeri útvonalakat és mindent elkövettek, hogy a nagyrészt a holokaust-túlélőket eljuttassák Palesztinába a Hagana és a Jewish Agency, valamint a Hisztadrut segítségével.

1945-48-ig 65 hajó indult el, egy zátonyra futott, 19 hajó sajnos nem jutott el még a palesztin partokig sem⁸⁸. Ezeken 71.000 fő próbált az új hazába beutazni és ott letelepedni. Az is sokat mondó, mekkora utat vállaltak⁸⁹ ezeket a hontalan, nincstelen zsidó személyek, Dániából indulók például nagyjából 6.000 kilométert, a Belgiumból 5.400 kilométert, de ha az egyik legtöbb hajót elengedő Franciaországot nézzük 3.200 kilométert, a legközelebbi országokból is minimum 1.200 kilométert, az akkori viszonyok szerint és olyan hajóállománnyal, amelyek egyáltalán a háború pusztításai után megmaradtak⁹⁰. A legtöbb, 35 hajó Olaszországból indult el nagyjából 22.000 emberrel, ha a két adatot értelmezzük, az hajónként öt-hatszáz főt jelentett, 1945 augusztus és december között pedig nyolc hajó ment 1.040 zsidó személlyel, amely szerint átlag százharminc fős létszámmal rendelkezhettek, tehát kis halászhajók lehettek.

Az 1945-ös évről összesített adatokat találunk inkább, viszont 1946-ban név szerint is rögzíteni tudták már a hajókat és a pontos létszámokat. Minden 1946-ban útnak induló hajót most itt nem részleteznék, csak általános rájuk vonatkozó döntő momentumokat emelek ki. Több hajó pl. Dov Hosz, Eliahu Golom vagy Guardian, Trade Winds, valamint Orletta ezernél is magasabb utasszámmal kezdték meg a hosszú utat, de mellettük a kis bárkák,

⁸⁸ Friesel, 122.o.

⁸⁹ A hajók országonkénti számát az útvonaluk hosszát a Függelék 3. ábrája tartalmazza

⁹⁰ Friesel, uo. Táblázat erről a Függelékben látható, a 2. ábra alatt

majdnem hogy ladikok, ugyanúgy forgalomban maradtak. A két először említetteken, éhségstrájkba kezdtek a lengyel és közép-európai zsidó túlélők, mert őket sem engedték kiszállni. A strájkhoz a palesztin jisuv tizenöt vezetője, köztük maga Golda Meir szintén csatlakozott. Nagyon érdekes beszélgetés zajlott le Meir asszony és Henry Gorney a palesztin, brit főtitkár között, a Főtitkár Úr megkérdezte őt: *„Azt hiszi Őfelsége kormánya megváltoztatja politikáját, mert maga nem eszik?”* Golda Meir bölcsen, megfontoltan válaszolt: *„Nem, nincsenek illúzióim! Ha hat-millió ember halála nem változtatott a kormánya politikáján, nem is remélhetem, hogy az én éhségstrájkom majd változást ér el. De legalább a szolidaritás jelét adhatom!”*⁹¹

Ez pont egy jó manifesztációja annak, hogyan fejezhetik ki szolidaritásukat, támogatásukat vezetők, politikusok sok embert érintő kiemelt, fontossággal bíró helyzetekben. Az összefogást végül siker koronázta és hosszabb várakozás, hátráltatás után mégis megkapták a beutazási engedélyt. 1946. január és július között legalább 11 hajó indult útnak 10.500 bevándorlóval. Sajnos a többi hajó utasai nem jártak ilyen szerencsével, mint az előző kettő, mindannyiukat ciprusi vagy az atliti menekülttáborba irányították tovább.⁹²

Az 1946. augusztus és 1947. december között emigrációs szándékkal induló hajókat, a maguk 51.700 menekültjével Ciprusra irányították tovább⁹³. Ez alól egy hajó kivétel volt, az azóta leghíresebb, az Exodus. Sajnálatos módon az Exodus körüli bonyodalmak az egyik legtragikusabb és megrázóbb napokat, heteket jelentették a rajta levő zsidó személyek számára és az egész nemzetközi közvéleményt lesújtotta az emberi sorsok ilyen megalázó, kíméletlen bánásmódja. A történet sokak által ismert, de egy-két alaptényt kiemelnék a témám érintettsége miatt.

Az Exodus 1947. július 17-én indult el nyári forróságban 4.500, tehát jelentős számú holokaust-túlélővel. A hajót már a palesztin partok előtt brit mandátumi vezetők utasítására a brit flotta egységeivel, sőt az Ajax cirkálóval vették körül és meg is támadták. Már ekkor két embert megöltek és több tucatot megsebesítettek. A hajó mégis továbbvergődve elérte a haifai kikötőt. Sajnos nem sokáig örülhettek a már sokat szenvedett menekültek, mert néhány perc után, újabb brit rendelkezés folytán, három másik hajóra kényszerítették átszállni őket erőszakkal és visszatoloncolták őket Franciaországba, az indulás helyszínére. Az elkeseredett és a hosszú utazástól megviselt, zsidó utasok viszont nem voltak hajlandók kiszállni, sőt ilyen állapotban éhségstrájkba kezdtek. Egy hónapig tartott, hogy döntés szülessen velük

⁹¹ Meir, 200.o.

⁹² Gilbert, uo., 124., 132.o.

⁹³ Gilbert, uo., 129.o.

kapcsolatban, amíg ők a legnehezebb körülmények között, minimális higiéniai feltételekkel küzdve várakoztak. A hosszú idő alatt kitalált megoldás pedig még ennél is tragikusabbnak bizonyult, mivel úgy határoztak, továbbküldik őket egészen Németországig, Hamburgig. A hamburgi kikötőben pedig valóságos „harctér” alakult ki a hajó fedélzetén, melynek keretében gumibotokkal, könnygázzal, vízágyúkkal üldözték le őket a hajóról. A konfliktusban négy nő meghalt, a sebesültek száma legalább harminchárom fő volt. Innen három táborba utaztatták tovább őket, ahonnan többeknek sikerült kiszökni és később eljutni Palesztinába, de 1.800 fő ott ragadt Németországban, több százakat pedig Ciprusra internáltak. Az Exodus utasainak fele soha nem jutott el az „új hazába”! A ciprusi internáló tábor létszáma már 130.000 főt is elérte és még a függetlenség kikiáltása után is legalább 25.000-en várták, hogy ügyükben végre döntés szülessen.⁹⁴

Ezek az események a mai napig rendkívül felkavaróak és elgondolkodtatóak. A hatalomgyakorlás nem járhat együtt az emberiség és együttérzés elvesztésével. Ezeket az utasokat a palesztin zsidó közösség integrálta volna országon belül és biztosította volna elhelyezésüket. Az addig már 1.970.000 főt elérő palesztin mandátumi terület népességében⁹⁵ a fokozatosan érkező néhány száz vagy ezres népcsoportok nem okoztak volna erőegyensúly változást, sem gazdaságilag, sem politikailag, sem etnikailag, egyszerűen csak szigorú, mások érdekeit, vágyait figyelmen kívül hagyó döntések voltak.

A tanulságok

Az eddig leírtak összegzéseként, nagyon fontos a későbbi politikai, történelmi döntéseket is befolyásoló szempontokat, tanulságokat állapíthatunk meg. A határozatok, rendeletek, a kormánypolitika és maguk az állami intézkedések nem üres, materiális világban születnek, hanem individuumokkal, társadalmakkal, nemzetekkel teli valóságban. Az ilyen jellegű döntéseknek kiemelkedő gazdasági, politikai, egzisztenciális jövőbeni következményei vannak, melyek nagy néptömegek, népcsoportok, de egyének későbbi életpályáját, az életben való boldogulásukat vagy kudarcukat mozgíthatják elő. Ha valóságos módon megértjük, hogy ma már jobb, humánusabb korban élünk, mint ezelőtt akár ötven évvel, amikor az uralkodó ideológia az embereket egyszerűen „termelési eszköznek vagy szereplőnek” tekintette és minden személy csak egy volt a társadalom ugyanolyan más, több millió polgárához

⁹⁴ Gilbert, 1998., 129.o.

⁹⁵ Friesel, 126.o.

hasonlóan, akkor ennek a konkrét tettekben, megfelelő politikai jogalkotásban is érvényre kell jutnia. Ha az országok vezetése nemcsak „sakkbábúként” akarja az embereket ide-oda tologatni, rendezgetni a saját filozófiája, elképzelései szerint és kiszolgáltatottságba, kilátástalanságba sodorni, akkor át kell gondolni, melyek valójában a legkiemeltebb szegmensei a politikának, a törvényhozásnak. Érdemes megemlíteni ugyanakkor, hogy egy napi hírekben, a földön levő sok-sok állam státuszát, egyedi kormányzati stílusát, azok érdekeit jól ismerő polgár, tisztában van azzal, hogy nem egyszerű, sőt sokszor embert próbáló és nagyon súlyos felelősségekkel jár a döntésekhez kapcsolódó argumentumokat egybevetni az államigazgatásban és az igazságszolgáltatásban. Az emberiség továbbfejlődése, a jobb élethelyzetek és körülmények megváltoztatásához viszont, a határozatok meghozatalakor feltétlen át lehetne strukturálni a hangsúlyokat, megfelelő módon kezelni és rangsorolni azokat.

Láthattunk az 1945-48 közötti, közel-keleti történelmi eseményekben, hogy egy-egy gazdasági, vagy politikai cél százezrek és milliók sorsát juttathatja zátonyra, vagy teljes pusztulásra, amely elkerülhető alaposabb egyeztetésekkel, konszenzuseresésekkel, kompromisszumkészséggel, a több oldal érdekeinek harmonizációjával. Hogy ne csak általános megállapításokat tegyünk, szeretnék néhány Koestler professzor úr szerint és bennem felmerült álláspontot vázlatpontokban részletezni.

Először is, ha az 1917-es Balfour nyilatkozat ajánlását és az 1922-es San Remoi ülésen a Népszövetség általi határozat egybehangzó megállapítását a zsidó állam létrehozásáról konstatálták volna, akkor huszonöt-harminc év megpróbáltatásait, harcait brit, zsidó, arab áldozatok sérülését, halálát elkerülhették volna. Az utolsó brit tisztviselői megbeszélésen egy jelenlevő személy ezt így fejezte ki zokogva: „*Harminc év megy el a semmibe, uraim, harminc év!*”⁹⁶ Hamarabb létre lehetett volna hozni az önálló, független államokat, és mentesíteni a palesztin mandátumi területet a külső kormányzástól, amelyik az itt élő, társadalmilag különböző több nemzetiségű, származású emberek habitusát nem tudta adekvátan kezelni és békét teremteni.

Másodszor: ha ezt nem is tették meg, bár ez lett volna a leghumánusabb és legjobb lehetőség azokban az években, akkor a döntésekben hagytakozhattak volna az UNSCOP és az egyéb majdnem húsz, Palesztinát elemző bizottság javaslataira, értékítéletére, amelyek precízek, a helyszínen tapasztalt élethelyzetek, viszonyok szerint összeállított jelentések voltak. Egy pozitívabb hozzáállással így újabb két-három évet spórolhattak volna, immár a

⁹⁶ Koestler, 195.o.

holokausztot és a palesztinai pogromokat túlélő zsidó emberek számára. A fegyveres védelem biztosított lett volna brit mandátumi, idegen fegyveres erők jelenléte nélkül a Hagana, a konszolidált védelmi szervezet segítségével.

Harmadszor: az új, korábban megalakult zsidó állam már sokkal előbb élhetőbb, az arabság számára is kedvezőbb állapotokat tudott volna teremteni. A nyugat-európai országok, de az USA számára, közel-keleti, szoros partner lehetett volna az új zsidó állam. Ezáltal a második világháború alatt független légtérrel, kisebb katonai bázis jelenlétét biztosította volna, a szuezi térséget szintén jobban átláthatták volna a nyugati hatalmak.

Negyedszer: megőrizhető lett volna a zsidóság javára – a jóval korábbi államalapítással – a transzjordániai kapcsolatok pozitív jellege, egymást támogató szerepe, erre a területre sem gyűrűzött volna be a konfliktus „szele”.

Ötödször: hamarabb létre jöhetett volna, egy igen előnyös gazdasági, kereskedelmi brit-zsidó érdekszövetség a palesztinai földeken megtermelt gyümölcsök, kitermelt ásványi anyagok forgalomba hozatalára, itt a főleg a holt-tengeri sóüzemek, ásványi kincsek hasznosítására gondolva, de az angol import termékek piacára is utalva. Az új, zsidó állam nem akadályozta volna az arab olaj eladását, továbbítását sem más országok felé, ahogy ezt most sem teszi!

Hatodszor: a két világháború közötti időszak a palesztinai arab népre nézve is nagyon pozitív változást hozott a jelenlevő zsidóság nagyobb műveltsége, szakmai eredményessége miatt sok területen. Néhány mutató ennek bizonyítására: először, például gazdasági területen a palesztin kormányzat bevétele 1921-ben még egymillió font volt, ami 1939-ről 41-re négy millió-ötszáz ezer font lett. Mezőgazdaságban a rendkívüli, újfajta eljárásokban jártas zsidó szakemberek által az arab földeken is csökkent a növényi és az állati kártevők által okozott kár nagysága. Sokkal több arab munkást tudtak a folyamatos földterület hasznosítással foglalkoztatni, így a mezőgazdasági adók ez által csökkentek.

A társadalmi, emocionális szinten ugyanígy döntő változások következtek be a palesztin népességben, amely 1922-ről '42-re megduplázódott és ebben részük volt a zsidó tudósoknak, orvosoknak, mert a gyógyászatban, valamint a kórházak alapításával és a megfelelő számú orvosbázissal az arab lakosságot magasabb ellátásban tudták részesíteni. Emellett a palesztin jisiv a fenti időszakban jelentősen növelte az egészségügyi szolgáltatásokra, valamint a malária elleni küzdelemre fordított összegeket, míg a brit mandátumi vezetés a felére csökkentette. A palesztin területen volt a legmagasabb az egészségügyi kiadásokra elkülönített összeg a többi, arab régióban lévő államhoz képest.

Az oktatásügyben a rendelkezésre álló mandátumi pénzügyi költségvetésből 82%-ot kaptak az arab iskolák és 18%-ot csak, a zsidó intézmények. A zsidóság esetében a fenti csekély részt, a cionista szervezetek egészítették ki. Náluk persze eleve kevesebb volt az írástudatlan vagy teljesen iskolázatlan gyerekek száma. A fenti tények miatt az arab írástudás mértéke tíz év alatt 11%-ról 18%-ra növekedett.⁹⁷

A hetedik szempont, a korábbi felosztás esetén a palesztin arab lakosságnak nem kellett volna elmenekülni otthonaikból, hanem békés, demokratikus megállapodással biztosítani lehetett volna helyi státuszukat, polgári jogaiknak gyakorlását.

A nyolcadik: az eseményekből egyértelműen levonható, hogy a brit erők nem tudták a békét, a nyugalmat fenntartani, sőt sokszor politikai lépéseikkel még jobban indukálták a feszültséget, hiszen hol az egyik, hol a másik, inkább arab oldalnak kedveztek. Másrészt a Brit Birodalom nem tudta megfelelően átlátni és értelmezni – ez a mai napig elmondható akár az amerikai, akár az Európai Unió lépéseiről – a Közel-Kelet társadalmi, közösségi alapelveit. Már akkoriban is az arab közösség néhány nagy klán – a legnagyobbak a Husszeinik, Nashasibik, Khalidik, de még hat más kisebb – együttélésén, de sokszor hatalmi pozíciókeresésén alapult, így egy másik fajta hatalmi struktúrának esélye sem volt az általános, össznépi elfogadásra. A mostani években ugyanígy látszik, hogy a zavargások, indulatok, szinte minden arab államban ilyen, valláson belüli különböző nézőponton, más törzsi alapon egymástól jól elkülöníthető csoportok között feszülnek, és torkolnak tettlegességbe. Illúzió volt azt gondolni, hogy bárki, vagy bármilyen tőlük idegen, más kultúrájú hatalom ezt közömbösíteni tudná (ez azóta sem sikerült).

A kilencedik pontban hangsúlyozni kell, az arab vezetők felelősségét, akik a rendkívüli, sőt példátlan lehetőséggel sajátos, „csak azért sem” gondolkozásmódjukkal nem éltek. Lehet, hogy ha jól vagy jobban döntöttek volna, ma sokkal kevesebb gondja lenne a világ vezető hatalmainak a Közel-Keleten erős, végleges megállapodásokat kötni a béke ügyében.

A tízedik szempont a külön fejezetben tárgyalt emigrálók sorsa, hányattatásaik, akiknek sokkal előbb hazát és további életlehetőséget lehetett volna biztosítani internáló táborok és elhalálozások helyett.

Végül még egy lényeges megállapítás J. Nagy László professzor úrtól az önálló palesztin állammal kapcsolatban: *„A háború (1. függetlenségi) vesztesei az önálló politikai képviseletől megfosztott palesztinai arabok voltak. A háborút kirobbantó arab államok nem Izraelt*

⁹⁷ Koestler, 45.o.-54.o.

törölték le a térképről –amint azt akarták-, hanem a felosztási tervben ugyancsak megszavazott palesztin arab államot.”⁹⁸

Természetesen elfogadom, hogy az életben nem lehet a „ha ez lett volna” félmondattal utólag másképpen alakítani az eseményeket, de arra jó, hogy az igazi összefüggéseket, a rendeletek és sorsok egymásra hatását, a jövőbeni valamint az éppen aktuális politikai határozatok, társadalomra és egyénekre gyakorolt következményeit igazolja, felhívja a figyelmet a döntések súlyára és felelősségére.

Zárásképpen Bill Clinton, az Egyesült Államok volt elnökének, 2012. június 19-én Izraelben, Rehovotban elmondott beszédének egy-egy mondatát idézem:

„Egymáshoz tartozunk, mert összeköt bennünket az emberiség történelme. Ne kívülről nézzük egymást, mert egyek vagyunk! ...A jövőnk részei azok az emberek, akiknek segíthetünk és ők fontosabbak azoknál, mint akiket a filmekben látunk. ...A kérdés az, túl tudunk-e lépni önös érdekeinken, látjuk-e őket is, amikor a jövőre gondolunk?

⁹⁸ J.Nagy, 85.o.

FÜGGELÉK

1. ábra: Harcok és áldozatok

Időszak	Halottak (fő)			
	Brit	Arab	Zsidó	Sebesültek
1947. november 30-tól december 11-ig	3	32	79	nincs adat
1947. december 12-től december 23-ig	nincs adat	46	41	47 arab
1947. december 24-től december 31-ig	néhány fő	90	126	nincs adat
1948. január	8	77	108	nincs adat
1948. február	2	93	106	nincs adat
1948. március	33	145	70	nincs adat
1948. április 1-től május 14-ig	néhány fő	262	177	nincs adat
Jeruzsálemnél	nincs adat	65	30	nincs adat
Egyéb	nincs adat	53		nincs adat
Összesen	kb. 50	863	737	47

Ezek az adatok csak a helyi szinten, falvanként vagy körzetenként rögzített számok.

Az összesített adatok ennél jóval nagyobb veszteségeket mutatnak.

2. ábra

Hajók és utasaik, valamint az utasok sorsa

Időpont	Hajó neve	Utasszám (fő)	A hajó utasainak sorsa
1939. április 3.	Assardu, Assimi Panagia Konstario	nincs adat	Visszautasították őket a kiindulási állomásra
1940. szeptember 2.	Pacific Milos	1 800	Felrobbantották
1940. szeptember 9.	Bulgár hajó	1 800	Internálás Mauritiusra
1940. december	Salvador	350	Visszaküldték, 231 ember vízbe fulladt
Háború után			
1941. december 16.	Struma	769	Visszaküldték, de elsüllyedt útközben
1945. augusztus és december között	8 olasz és görög hajó	1 040	Eljutottak Palesztinába
1946. január és július között	11 hajó	10 500	Internáló táborba kerültek
1946. május 8.	Dov Hosz Eljahu Golomb	1 014	Atliti menekülttáborba szállították őket
1946. augusztus 11.	Yagur	758	Internálás Ciprusra
	Henrietta Szold	450	
1946. augusztus vége	Palmakh	600	Könnygáz, vízágyú bevetése, a sebesültek közül sokan kiúsztak
1946. augusztustól 1947. decemberig		51 700	Ciprusra kerültek
1947. május	Észak-afrikai hajó	400	Ciprusra kerültek
1947. április 14.	Guardian	2 552	Ciprusra kerültek
1947. április 22.	Galata	769	Ciprusra kerültek
1947. május 17.	Trade Winds	1 442	Ciprusra kerültek
1947. május 24.	Orletta	1 457	Ciprusra kerültek
1947. május 31.	Aral	399	Ciprusra kerültek
1947. július 17.	Exodus	4 500	Visszaküldték Németországba
1947. december 29.	2 hajó	14 000	Ciprusra kerültek
1948. januártól májusig		26 000	Ciprusra kerültek
Összesen		122 300	

3.ábra

Ország, Starthely	Hajószám	Utas szám	Megtett távolság Palesztináig
Algéria	2 hajó	803 fő	2 800 km
Belgium	1 hajó	510 fő	5 400 km
Bulgária	1 hajó	20 954 fő	1 200 km
Románia	4 hajó		1 800 km
Dánia	1 hajó	1 346 fő	6 000 km
Franciaország	14 hajó	15 475 fő	3 200 km
Görögország	4 hajó	1 256 fő	800 km
Jugoszlávia	4 hajó	8 304 fő	1 400 km
Olaszország	35 hajó	22 043 fő	2 900 km
Összesen	66 hajó	70 691 fő	25 500 km

4. ábra

Az ENSZ Közgyűlés 181. számú határozata Palesztina felosztásáról

(New York, 1947. november 29.)

Különbizottság alakult Palesztina ügyében.

- Palesztina kiürítését 1948. augusztus 1-ig végre kell hajtani.
- Ajánlják az Egyesült Királyságnak és az Egyesült Nemzetek minden más tagjának a felosztási terv elfogadását és végrehajtását.
- Kéri, hogy a Biztonsági Tanács tegye meg a szükséges intézkedéseket, a biztonság érdekében az ENSZ általi békefenntartók kiküldését, ha szükséges a béke megőrzéséhez.
- Palesztina lakóit felkéri, hogy tegyék meg ők is a szükséges lépéseket a terv végrehajtásához.
- Felhívás az ott lévő népekhez és kormányokhoz, hogy tartózkodjanak minden ezt akadályozó cselekményektől.

I. rész: Palesztina jövőbeni alkotmánya és kormányzása

A) A mandátum megszüntetése, felosztás, függetlenség

1. A mandátum megszüntetendő legkésőbb 1948. augusztus 31-ig.
2. A Mandátumos Hatalom fegyveres erőinek fokozatos kivonása, legkésőbb 1948. augusztus 31-ig.
3. A Mandátumos Hatalom tájékoztassa a Bizottságot, hogy mikorra tervezi a kivonulást.
4. A zsidó területek kiürítése 1948. február 1-ig.
5. A független arab és zsidó állam, valamint Jeruzsálem külön nemzetközi kormányát a Mandátumos Hatalom fegyveres erőinek kivonulása után legkésőbb 2 hónappal, 1948. október 1-ig meg kell alakítani. Az arab és a zsidó állam, valamint Jeruzsálem határait a Terv II. és III. része tartalmazza.
6. A megalakulásig átmeneti periódus van.

B) A függetlenség megvalósítását előkészítő lépések

A Mandátumos Hatalom semmi olyan lépést nem tehet, amely akadályozza a közgyűlés által javasolt rendelkezések végrehajtását.

1. A földterületek elosztása a mezőgazdasági területek figyelembe vételével történjen.
2. Arab és zsidó kormánytanács felállítása a teljes függetlenségig, a Bizottság felügyelete alatt.
3. Az átmeneti időszakban a kormánytanácsok teljes hatalommal rendelkeznek a földterületük felett a földkérdéssel, vagy a bevándorlással kapcsolatban.
4. A kormánytanácsok alakítsák ki a központi és helyi közigazgatást.
5. Saját milícia felállítása a belső rend és a határok védelmére.
6. A kormánytanácsok a Mandátumos Hatalom fegyveres erőinek kivonulása után demokratikus alapon írjanak ki választásokat az alkotmányozó nemzetgyűlés megválasztására.
7. Választópolgárok 18 éven felüli személyek lehetnek majd. A más nemzetiségűek döntsének arról, hogy akarnak-e az illető állam polgára lenni.
8. Mindenki ott szavazhat, ahol az állampolgárságát kéri.
9. Nők is szavazhatnak, sőt az alkotmányozó nemzetgyűlés tagjai is lehetnek.
10. Az átmeneti időszakban más nemzetiségűek, zsidók vagy arabok, nem települhetnek le a másik területén.
11. Készítsenek mindkét oldalon demokratikus alkotmánytervezetet, és válasszanak ideiglenes kormányokat, a kormánytanácsok helyére.
12. Az államok alkotmányainak tartalmazniuk kell:
 - a) Mindegyik államban általános és titkos szavazás alapján megválasztott törvényhozó testület és a törvényhozásnak felelős végrehajtó testület létesítése.
 - b) Minden nemzetközi vitát békés úton rendezzenek, a nemzetközi békét, biztonságot és jogot ne veszélyeztessék.
 - c) Mindkét állam elfogadja azt a kötelezettséget, hogy tartózkodnak egymás területi, vagy politikai függetlenségét veszélyeztető, erővel való fenyegetéstől, vagy annak használatától.
 - d) Minden személy számára egyenlő, megkülönböztetés nélküli polgári, politikai, gazdasági, vallási jog biztosítása. Az emberi jogok, szabadságjogok biztosítása, vallás-, nyelv-, szólás, közlés, oktatás, gyülekezés, társulási szabadság.
 - e) Átutazás és látogatás szabadságának biztosítása a másik palesztin állam vagy Jeruzsálem lakosainak, polgárainak részére, a nemzetbiztonsági szempontok figyelembevételével.

13. Gazdasági Előkészítő Bizottság kinevezése a gazdasági együttműködéshez.

C) Nyilatkozat

Mindegyik államnak a függetlensége elnyerése előtt Nyilatkozatot kell tennie az Egyesült Nemzetek részére.

Például:

1. fejezet: Szent helyek, vallási épületek és területek védelme
2. fejezet: Vallási és kisebbségi jogok
3. fejezet: Állampolgárság, nemzetközi egyezmények, pénzügyi kötelezettségek

4. fejezet: Vegyes rendelkezések

128. plenáris ülés

Mellette (33 ország):

Ausztrália, Belgium, Belorusz Köztársaság, Bolívia, Brazília, Costa Rica, Csehszlovákia, Dánia, Dél-Afrikai Unió, Dominikai Köztársaság, Ecuador, Franciaország, Fülöp-szigetek, Guatemala, Haiti, Izland, Kanada, Lengyelország, Libéria, Luxemburg, Hollandia, Nicaragua, Norvégia, Panama, Paraguay, Peru, Svédország, Szovjetunió, Ukrán Köztársaság, USA, Uruguay, Új-Zéland, Venezuela.

Ellene (13 ország):

Afganisztán, Kuba, Egyiptom, Görögország, India, Irán, Irak, Libanon, Pakisztán, Szaúd-Arábia, Szíria, Törökország, Jemen.

Tartózkodott (10 ország):

Argentína, Chile, Kína, Kolumbia, El Salvador, Etiópia, Honduras, Mexikó, Egyesült Királyság, Jugoszlávia

Az Egyesült Államok javaslata Palesztina ideiglenes ENSZ-gyámság alá helyezéséről. Harry Truman amerikai elnök nyilatkozata (1948. március 25.)

Az USA lelkesen támogatta a felosztást, amit az Egyesült Nemzetek Palesztina Bizottsága, illetve a Közgyűlés javasolt. Az Egyesült Királyság kifejezte szándékát, hogy május 15-én megszűnteti a mandátumát Palesztina felett. Az USA javasolja Palesztina ideiglenes ENSZ gyámság alá helyezését a békés átmeneti időszak biztosításához. A Biztonsági Tanácsot sürgetik az arab és zsidó képviselők közötti fegyverszüneti megállapodás megkötésére.

„Egy ilyen fegyverszünettel és egy ilyen gyámsággal még lehetséges a békés megoldás.”

5. ábra

Izrael Állam Függetlenségi Nyilatkozata

Tel-Aviv, 1948. május 14.

Izrael földje a zsidó nép szülőhazája. Itt formálódott ki szellemi, vallási és nemzeti identitása. Itt vívta ki függetlenségét és hozta létre nemzeti és egyetemes [jelentőségű] kulturális értékeit. Itt írta meg és adta a világnak a Bibliát.

A zsidó nép, azt követően, hogy hazájából elűzetett, szétszórásának minden helyszínén hűséges maradt Izrael földjéhez, s szüntelenül imádkozott és reménykedett, hogy valamikor visszatérhet [szül_hazájába], s helyreállíthajta nemzeti szabadságát.

E történelmi kötelék okán a zsidók évszázadokon át azért harcoltak, hogy visszatérhessenek őseik országába, s visszaszerezzék államukat. A legutóbbi évtizedek során tömegesen tértek vissza [Palesztinába]. A pionírok, az illegális betelepülők és [a hazát]

védelmeszők felvirágoztatták a sivatagot, újjáélesztették a [héber] nyelvet, városokat és falvakat építettek, saját gazdasági és kulturális étellel bíró, reményteljes közösséget teremtettek.

Békére vágnak, melyet készek megvédeni is. Az ország minden lakosa számára biztosítják a haladás gyümölcseit, s bíznak abban, hogy független nemzetté válhatnak.

1897-ben az első Cionista Kongresszus, amelyet Theodor Herzl eszméje, *A Zsidó állam* ihletett, kinyilvánította a zsidó nép jogát a nemzeti újjászületésre saját országában.

Ezt a jogot 1917. november 2-án a Balfour Nyilatkozat elismerte, a Népszövetség mandátuma pedig megerősítette, ily módon szabályos nemzetközi elismerésben részesítve a köteleket, mely a zsidó népet Erec Izraelhez fűzi, illetve azt a jogot, hogy e földön létrehozza nemzeti otthonát.

A közelmúltban a zsidó népre szakadt borzalom, mely milliók pusztulásához vezetett Európában, ismét bebizonyította, hogy meg kell oldani a zsidó nép hontalanságának és függetlensége hiányának problémáját. Ennek eszköze a zsidó állam helyreállítása Izrael földjén, amely meg fogja nyitni kapuit minden zsidó előtt, s megadja majd a zsidó népnek a jogegyenlőséget a nemzetek családjában.

A rettenetes európai mészárlás túlélői, valamint a más országokból érkező zsidók a nehézségek, akadályok és szenvedések dacára sem mondtak le erőfeszítéseikről, hogy Izrael földjére jöhessenek. Követelik jogukat ahhoz, hogy méltóságban, szabadon és becsületesen dolgozva élhessenek őseik földjén.

A második világháború során a palesztinai zsidó közösség maradéktalanul kivette részét a szabad nemzetek náci veszedelem elleni harcából. Katonáinak önfeláldozása és háborús erőfeszítései méltóvá tették arra, hogy egyenrangú helyet kapjon az Egyesült Nemzetek Szervezetét megalapító nemzetek sorában.

1947. november 29-én az Egyesült Nemzetek Közgyűlése határozatot hozott egy független palesztinai zsidó állam felállításáról, és felszólította az ország lakosait, hogy tegyenek meg minden szükséges lépést a határozat végrehajtása érdekében. A zsidó nép független állam alapításához való jogának Egyesült Nemzetek általi elismerése visszavonhatatlan.

A zsidó népnek elemi, magából értetődő joga, hogy valamennyi többi nemzethez hasonlóan, függetlenséghez jusson saját, szuverén államában.

Ezért mi, a Nemzeti Tanács tagjai, a palesztinai zsidó közösség és a cionista világmozgalom képviselőit, a mai napon, a palesztinai brit mandátum megszűnésekor, ünnepi ülésre gyűltünk össze.

A zsidó nép természetes és történelmi jogai és az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének határozata alapján ezennel proklamáljuk a zsidó állam megalakulását Palesztinában, amely az Izrael Állam nevet fogja viselni.

Kinyilvánítjuk, hogy a mandátum megszűnésétől, 1948. május 14-én éjféltől mindaddig, míg az állam törvényesen megválasztott testületei felállításra nem kerülnek, összhangban az alkotmánnyal, amelyet az Alkotmányozó Nemzetgyűlés legkésőbb 1948. október 1-jéig ki fog dolgozni, a jelenlegi Nemzeti Tanács Ideiglenes Államtanácsként, országos végrehajtó tanácsa pedig mint a zsidó állam – Izrael – Ideiglenes Kormánya fog működni.

Izrael Állam szabad bevándorlást fog biztosítani a diaszpóra országaiban élő minden

zsidó számára, és elősegíti az ország fejlődését annak minden lakosa javára. Az állam a szabadság, igazságosság és békesség elvein fog alapulni, úgy, ahogyan azt Izrael prófétái elgondolták. Minden állampolgárának, vallási, faji és nemi különbségre való tekintet nélkül, biztosítani fogja a teljes társadalmi és politikai egyenlőséget, s szavatolja számukra a szabadságot lelkiismereti, vallási, művelődési és kulturális téren egyaránt. Gondoskodni fog valamennyi vallás szent helyeinek és ereklyéinek sérthetetlenségéről, és tisztában fogja tartani az Egyesült Nemzetek Alapokmányának elveit.

Izrael Állam kész együttműködni az Egyesült Nemzetek Szervezetének testületeivel és képviselőivel az 1947. november 29-i közgyűlési határozat végrehajtásában, és lépéseket tesz Palesztina egészének gazdasági egysége megteremtésére.

Felkérjük az Egyesült Nemzetek Szervezetét, hogy segítsen a zsidó népnek állama felépítésében és abban, hogy Izrael a nemzetek családjába befogadást nyerjen.

A [palesztinai zsidó közösség elleni] támadások ellenére felhívással fordulunk Izrael Állam arab lakosaihoz: térjenek vissza a béke útjaira, s vegyék ki részüket az ország fejlesztésében, az állampolgári jogok teljességének és egyenlőségének, valamint az állam ideiglenes és végleges testületeiben és intézményeiben való igazságos képviselés elve alapján. A béke és a jószomszédi viszony jegyében kezet nyújtunk minden szomszéd államnak és népnek, s felszólítjuk őket, működjenek együtt a független zsidó nemzettel mindannyiunk közös javára. Izrael Állam kész részt vállalni a Közel-Kelet békés fejlesztésében és felvirágoztatásában.

Kérjük a zsidó népet szerte a nagyvilágban, álljon mellénk a bevándorlás és az országépítés munkájában, legyen segítségünkre a küzdelemben, hogy megvalósíthassuk a múlt nemzedékeinek álmát, Izrael újjászületését.

Bízva az Örök Mindenhatóban, aláírjuk e nyilatkozatot az Ideiglenes Államtanács ülésén, a haza földjén, Tel-Aviv városában, szombat előestéjén, az 5708. év íjár hónap 5. napján, 1948. május 14-én.

(Nem hivatalos fordítás)

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Chapman, Colin: *Kié az ígéret földje*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2008.

De Lange, Nicholas: *A zsidó világ atlasza*, Fordítás. Andromeda Oxford Ltd, Helikon Magyar Könyvklub, Budapest, 1996.

Dr.Jeshurun, Eliahu: *Hősök könyve*, Túlélés Kiadó, Budapest, 1998.

Dr.Jeshurun, Eliahu: *Jeruzsálem térben és időben*, Smilansky 23. Kiadása, Nathanya, Israel 1975.

Friesel, Eviatar: *Atlas of Modern Jewish History*, Oxford University Press, New York, 1990.

Graf von Krockow, Christian: *Churchill*, Gabo, Hamburg, 1999.

Gilbert,Martin: *Atlas of the Arab-Israel conflict*, Tailors &Francis Group, New York, 2005.

Gilbert, Martin: *Izrael története*, Pannonica Kiadó, Budapest, 1998.

Gilbert, Martin: *Zsidó történelmi atlasz*, Arthur Banks, Terry Bicknell térképeivel, Gondolat Kiadó, Budapest, 1991.

Hahn István: *A zsidó nép története*, Makkabi Kiadó, Budapest, 1996.

Hedri Zoltán: *Izrael, az ígéretek földje*, Pannónia Kiadó, Budapest, 1961

Hetek Könyvek: *Hős új ország*, Kiadó Hetek. Hu. Kft, Budapest, 2008.

J. Nagy, László: *Az arab országok története a XIX.-XX. században*, Eötvös József Kiadó, Budapest, 1997.

Johnson, Paul: *A zsidók története*, Európa Kiadó, Budapest, 2001.

Koestler, Arthur: *Ígéret és beteljesedés*, Noran Libro, Budapest, 2011.

Laqueur Walter, Rubin Barry: *The Israel-Arab Reader*, Penguin Books, USA, 2001.

Loftus John, Aarons Mark: *The Secret War Against The Jews*, St. Martin Press, New York, 1994.

Lugosi Győző: *Dokumentumok a Közel-Kelet XX. századi történetéből*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2006.

Naor, Mordecai: *The Twentieth Century In Eretz Izrael* (A Pictorial History), M.O.D. Publishing House, Israel, Tel-Aviv

Meir, Golda: *Életem*, Filum Kiadó, Budapest, 2000.

Morton, Frederic: *A Rotschildok. Egy család története*, Corvina Kiadó, Budapest, 2002.

Price, Randall: *Jeruzsálem a próféciákban*, Harvest House Publishers, Eugene, Oregon, 1998.

Rabin, Lea: *Férjem, életünk*, Interpress Kiadó, Budapest, 1998.

Réti Ervin: *Véres évek fekete hónapok. Közel-Keleti krónika* Zrínyi Kiadó, Budapest, 1977.

Stark Tamás: *Zsidóság a vészkorszakban és a felszabadulás után 1939-1955*, MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1995.

Trevor, Daphne: *Under the White Paper* (Some Aspect of British Administration in Palestine from 1939-45), Jerusalem Press, 1948.

Internetes források:

www.meszk.oszk.hu

www.menszt.hu

www.kozlonyok.hu

Kiadvány:

Tények Izraelről: Izrael Állam Külügyminisztériuma, Nyomtatás. Izrael, Jeruzsálem, 2010.

